ZWITSERLAND.

Nº 05

Zwitserland.

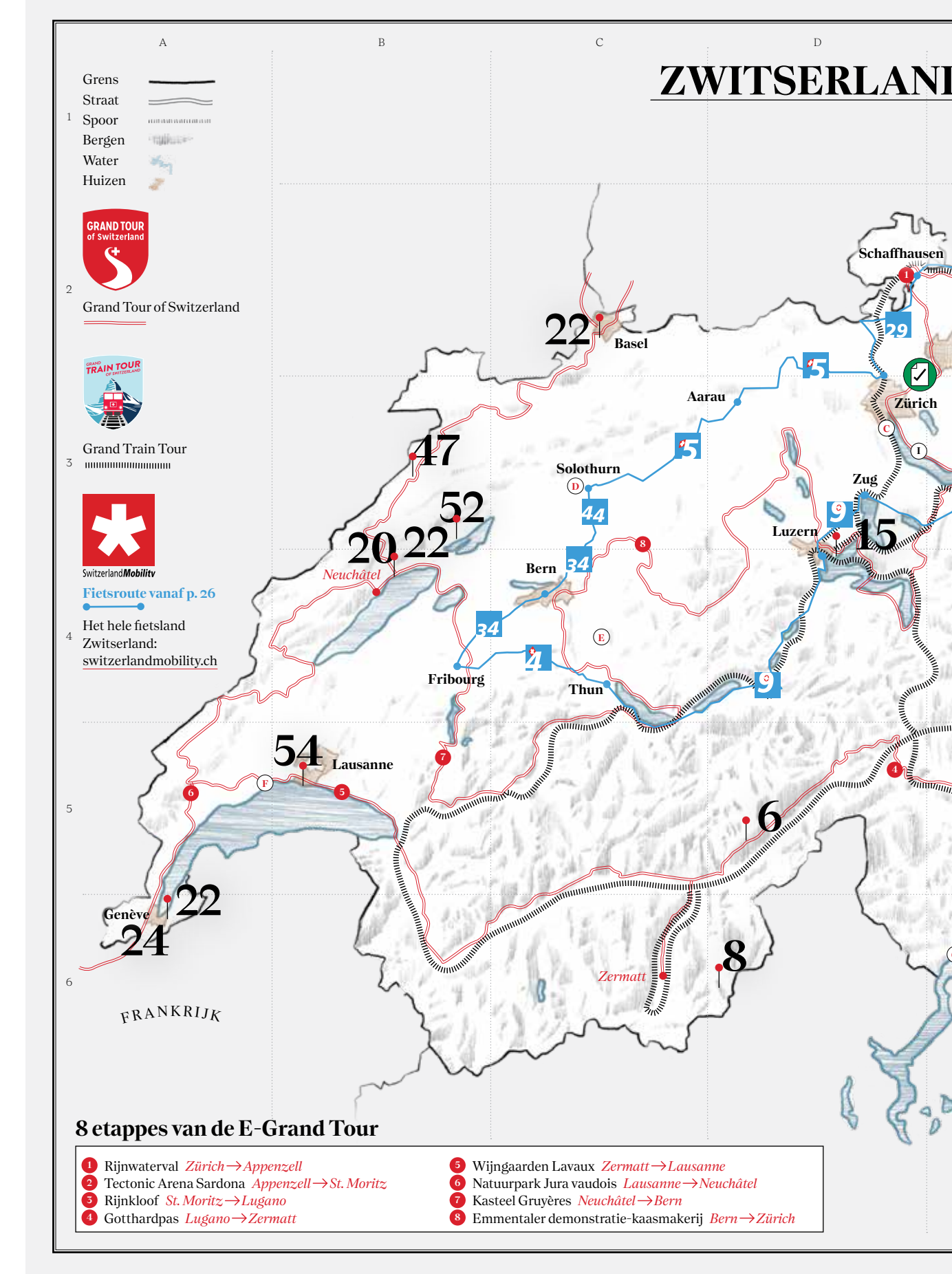

8 etappes van de E-Grand Tour

1. Rijnwaterval *Zürich → Appenzell*
2. Tectonic Arena Sardona *Appenzell → St. Moritz*
3. Rijnkloof *St. Moritz → Lugano*
4. Gotthardpas *Lugano → Zermatt*
5. Wijngaarden Lavaux *Zermatt → Lausanne*
6. Natuurpark Jura vaudois *Lausanne → Neuchâtel*
7. Kasteel Gruyères *Neuchâtel → Bern*
8. Emmentaler demonstratie-kaasmakerij *Bern → Zürich*

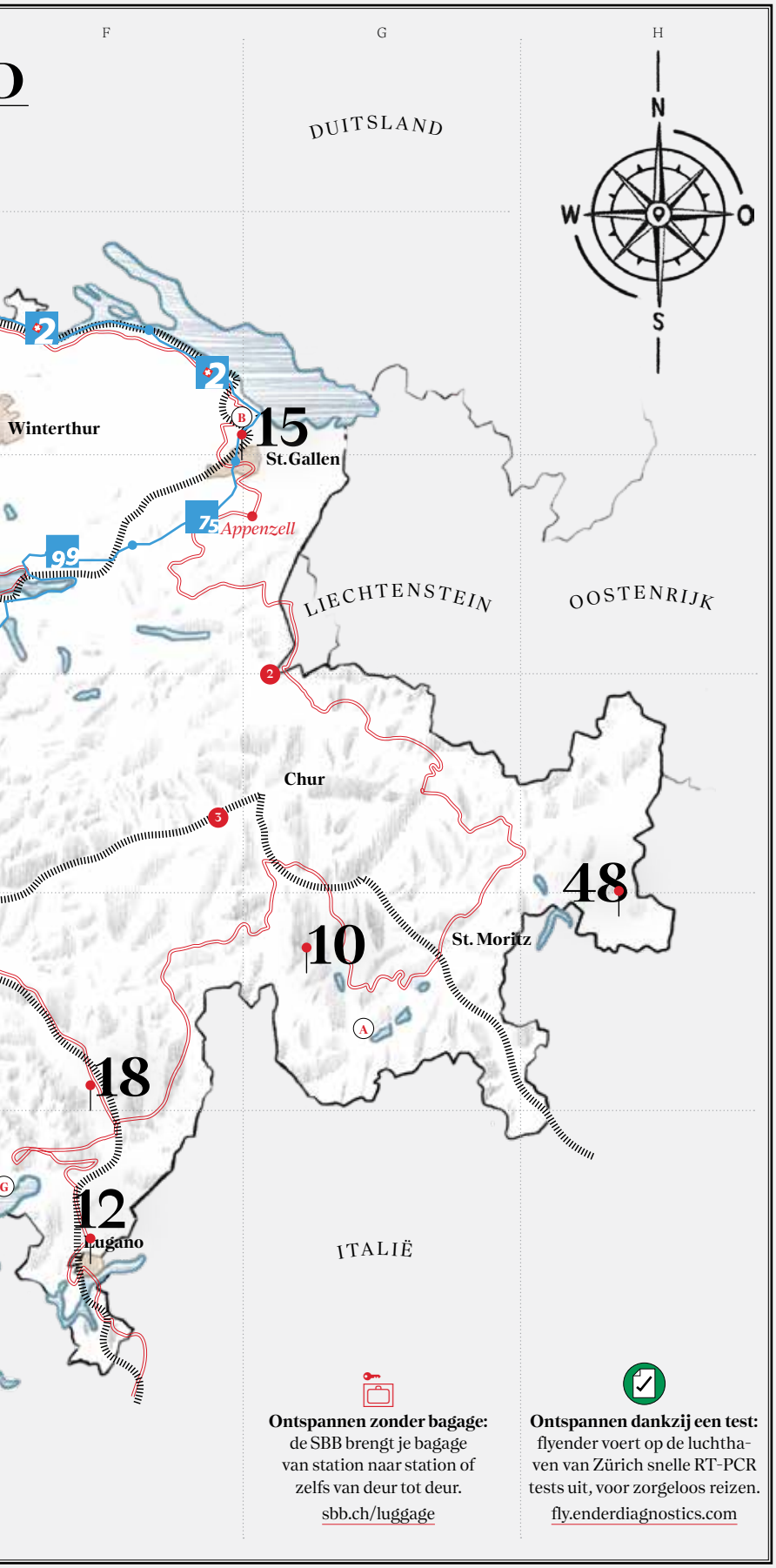

Ontspannen zonder bagage: de SBB brengt je bagage van station naar station of zelfs van deur tot deur.
sbb.ch/luggage

Ontspannen dankzij een test: flyender voert op de luchthaven van Zürich snelle RT-PCR tests uit, voor zorgeloos reizen.
fly.enderdiagnostics.com

EGGISHORN | ZWITSERLAND
's Nachts in de bergen
6

SAAS-ALMAGELL
's Ochtends aan het einde van de wereld
8

RADONS
Gewoon patgific!
10

LUGANO
Van stad naar berg
12

SANKT GALLEN | RIGI
Ongepland uitstapje | Groene berg
15

RIVIÈRADAL
Paradijs voor adrenalinejunkies
18

NEUCHÂTEL
Met volle stoom vooruit!
20

NEUCHÂTEL | BASEL | GENÈVE
Stadszomer & strandbars
22

GENÈVE
Dagdromen aan het meer
24

ZWITSERLAND
Fietstocht van stad tot stad
26–43

LE NOIRMONT
Te paard door de Jura
47

VAL MÜSTAIR
Een boerderij voor iedereen
48

LIGERZ
De man met de vogel
52

LAUSANNE
Drievoudig
54

Alle verhalen in een oogopslag:
→ Kaart op de laatste pagina.

Meer inspiratie op:
→ MySwitzerland.com

Swisstainable maakt mensen meer bewust van duurzaamheid in het toerisme. Ook in veel van de verhalen in deze uitgave staan milieubewust reizen en een bewuste uitwisseling tussen gast en gastheer centraal.
→ MySwitzerland.com/swisstainable

←
Met de fiets door de wijnstreek van Lavaux bij het Meer van Genève fietsen.
© Lorenz Richard

Grüezi.

Toen ik weer eens in Zwitserland was, raakte ik maar niet uitgekeken: zo veel rivieren en meren, een waar paradijs voor ons bevers. Het verbaasde me dan ook niet toen ik van onze familieleden de marmotten (p. 8) hoorde dat zij het hier hoog in de bergen ook goed naar hun zin hebben.

Op warme zomeravonden laat ik me graag even in de rivier drijven. Af en toe ontdek ik daarbij mensen die als gekken op de pedalen trappen, vermoedelijk omdat hun bestemming – de volgende stad (p. 28) – niet ver meer is. Ik zelf ben niet zo'n stadsmens, sorry, geen stadsdier natuurlijk, maar historische gebouwen trekken mij als bouwmeester altijd weer op magische wijze aan (p. 32). En ook al is mijn burcht mijn thuis – soms krijg ik toch zin om te reizen en bezoek ik mijn vrienden in Ticino (p. 18) of in West-Zwitserland (p. 24). Mijn pogingen om daar de schepen na te jagen (p. 20) mislukken echter jammerlijk – een beetje meer sport zou me waarschijnlijk wel goed doen (p. 54).

Misschien kom ik je wel tegen op een van mijn volgende zwemrondjes. Dan vertel ik je meer over de lokale natuur en haar bewoners (p. 48). Wist je dat een derde van het landoppervlak hier bos is? Naast het vele water is dat de tweede reden waarom ik mij in Zwitserland gevestigd heb.

Goede reis!
Bruno

BERGEN
Op de bergtop blijven
tot de avond valt.
4–15

WATER
Avontuur vinden in,
op of bij het water.
16–25

HUIZEN
Op twee wielen van het ene huis
naar het andere trappen.
26–43

MENSEN
Op de boerderij meehelpen en
de dieren leren kennen.
44–57

CONCIËRGE
Handige reisgenoot op een
reis door Zwitserland.
58–66

Als je op de berg blijft tot de dag en de nacht elkaar de hand geven en ze de volgende ochtend weer afscheid nemen, besef je pas echt zijn energie.

Eggishorn & rest van Zwitserland
's Nachts in de bergen
6

Saas-Almagell
's Ochtends aan het einde van de wereld
8

Radons
Gewoon patgific!
10

Lugano | St. Gallen | Rigi
Stad, spoorweg, berg
12–15

←
Wie langer blijft ziet meer: sterrenhemel boven de Aletsch-gletsjer.

BERGEN

’s Nachts in de bergen

Cube Aletsch – Million Stars Hotel

2869 m hoogte

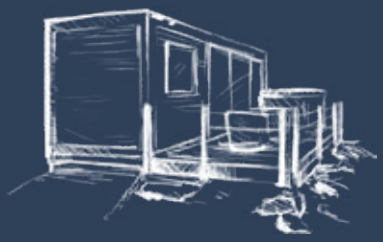

ACHTER DE ZON AAN

Epische zonsopgangen
Vanaf de Fiescheralp gaat de kabelbaan naar View Point Eggishorn. Daar baadt de 20 km lange Aletschgletsjer in het zomerse ochtendrood.

Krachtpunten
De gezinsvriendelijke rondwandeling begint op de Eggishorn. Als je onderweg even stopt voel je de positieve energie van de aardstralen die bij de krachtpunten stromen.

Terras met 360 gradenpanorama
Op het zonneterras van de Horli-Hitta kun je even uitrusten, van de zon genieten, en smullen van een “Walliser Plättli”.

Een nacht onder de sterren
In de Cube Aletsch wooncontainer met hottub kun je genieten van het avondspektakel: de laatste zonnestralen sieren de omringende bergketens en de Aletschgletsjer, en maken het podium vrij voor het sterrenlicht.

Wandeltip: rondwandeling op de Eggishorn

0 u 20	▲▼ 24 m ⚐ 2874 m
↔ 0,43 km	**Eggishorn → Eggishorn**

Negen gletsjerlounges met uitzicht op de Grote Aletschgletsjer

Verdiep je nog meer in de Aletsch Arena →

Lobhornhütte SAC

1955 m hoogte

De rustieke Lobhornhütte ligt op een hoog plateau boven het dal van Lauterbrunnen. Troeven zijn hier het unieke uitzicht op de nabijgelegen ijsreuzen van de Berner Alpen en de echte Nepalese chai.

Wandeltip in het Lauterbrunnental

3 u 30	▲▼ 370 m ⚐ 1955 m
↔ 9,5 km	**Sulwald → Lobhornhütte → Grütschalp**

Ontbijtbrood uit de houtoven van de berghut

Chalet du Soldat

1751 m hoogte

Deze berghut aan de voet van de Gastlosen-keten is een goed alternatief: gasten voelen zich hier dankzij de hartelijke gastvrijheid en regionale specialiteiten welkom.

Wandeltip: Gastlosen-tocht

4 u	▲▼ 760 m ⚐ 1921 m
↔ 11 km	**Jaun → Chalet du Soldat → Musersbergli**

De Gastlosen in het avondrood

Albert-Heim-Hütte SAC

2542 m hoogte

Naast de betoverende Galenstock, op een prominente rots boven de Furkapas, staat de onlangs verbouwde en uitgebreide Albert-Heim-Hütte. Dankzij de korte klim is deze hut ook bij gezinnen een populaire wandelbestemming.

Wandeltip: vakantieregio Andermatt

2 u 30	▲▼ 435 m ⚐ 2542 m
↔ 6,8 km	**Tiefenbach ↔ Albert-Heim-Hütte**

♡ Feestmaal op bepaalde vrijdagen

Berghaus Diavolezza

2958 m hoogte

Wanneer de laatste zonnestralen de witte toppen van het Berninamassief zachtrood kleuren, wordt het stil rond het Berghaus. Wie hier slaapt heeft de magie van de majestueuze bergen dan helemaal voor zichzelf, zowel in een slaapzaal voor 16 als in een tweepersoonskamer.

Wandeltip in de Diavolezza

1 u 30	▲▼ 240 m ⚐ 3206 m
↔ 3,9 km	**Diavolezza ↔ Munt Pers**

♡ Uitzicht op de vergletsjerde bergketen

Capanna Monte Bar SAC

1602 m hoogte

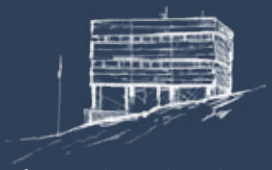

Een fantastisch uitzicht op de Denti della Vecchia, de zee van lichtjes van Lugano bij nacht en het Meer van Lugano – de Capanna Monte Bar is hier zowel herberg als uitkijkpunt. Het moderne gebouw, dat boven de Val Colla uittorent, heeft twee-, vier- en zespersoonskamers.

Wandeltip: Val Colla

5 u	▲▼ 1000 m ⚐ 1814 m
↔ 3,9 km	**Corticiasca → Cap. Monte Bar → Corticiasca**

♡ Geitenkaas van de Alpe Rompiago

Aan de voet van de Mischabel-keten: het berghotel Almagelleralp.

Saas-Almagell

’s Ochtends aan het einde van de wereld

Het zijn de ochtenden die je bijblijven. Wanneer de stilte van de nacht zich aan de rotswanden vastklampt en de ochtendzon haar kleuren op de Mischabel-keten schildert. Zo ’s ochtends vroeg lijkt de Almagelleralp in het Saastal heel afgelegen. In werkelijkheid is ze vanuit Furggstalden boven Saas-Almagell in een goed uur via de belevenisroute te bereiken.

Maar niemand is hier op 2200 meter geïnteresseerd in de werkelijkheid. Sinds 1910, toen het berghotel tussen steile rotswanden en bergflanken gebouwd werd, vinden bergbeklimmers op de alp een eigen wereld ver weg van de drukte van het dagelijkse leven. Urs Anthamatten, een gepensioneerde leraar, maakt al jarenlang deel uit van deze wereld waar hij zijn bezoekers met veel gastvrijheid verzorgt.

De alp is alleen te voet bereikbaar – via talrijke ladders en trappen en ook nog via twee hangbruggen. Voor noodgevallen en bevoorrading vliegt een helikopter uit het dal omhoog, verder is er niets te horen dan het gefluit van de marmotten. Maar als je goed luistert, hoor je toch een of ander verhaal over de wind, de berg of Anthamatten. Neem bijvoorbeeld het verhaal van de marmotten, die in het Saastal eigendom zijn van de burgergemeenschappen en niet van de staat. De reden: in het verleden werden de “Munggen” niet alleen ten behoeve van wildbeheer afgeschoten, maar vooral voor hun vlees en vet. Daarom verdedigden de inwoners van Saas door de eeuwen heen hun rechten, zodat zelfs nu nog alleen jagers die in het Saastal wonen marmotten mogen schieten.

Bij Anthamatten staan er geen marmotten op het menu. Integendeel, men zegt dat zijn peetvader, die vroeger het hotel runde, ’s ochtends met de marmotten ging wandelen. Urs Anthamatten zit liever met zijn ploeg en gasten ’s avonds gezellig rond de tafel, genietend van het laatste licht dat over de bergen streelt, voordat ze in de schaduw wegzakken. △

Op de belevenisroute

1 u 30	↔ 2.8 km
▲▼ 479 m	2194 m
Furggstalden → Almagelleralp	

4545 m

steekt de Dom de hoogte in. Daarmee is het de hoogste berg die helemaal in Zwitserland staat.

De naam Mischabel zou afgeleid kunnen zijn van "Mistgabel" (hooivork), waarbij de Täschhorn, de Lenzspitze en de Dom de drie tanden van de vork vormen.

Goed beveiligde rotspassages en twee hangbruggen, elk 50 meter lang.

De domheer (kanunnik) van Sion, Joseph Anton Berchtold, ging in 1833 voor landmeetkundig werk naar het Mischabelmassief en gaf de middelste berg de naam Dom.

Meer info over de belevenisroute →

RADONS

Gewoon patgific!

Meer info over patgific, de levenshouding van Graubünden →

In Graubünden, tussen ruige bergketens, idyllische bergweides en kristalheldere meren, wordt er geheel volgens de patgific-levenshouding bij de dag geleefd. Men geniet dus van elke dag.

'S Ochtends de luiken opendoen om de koele berglucht in te ademen, de verwarmende stralen van de zon op het puntje van je neus te voelen en te luisteren naar het zachte gekabbel van de beek. Je ogen sluiten en genieten van het moment. De dag is immers nog lang en de natuur kent geen haast. In Graubünden is daar een woord voor: patgific. Deze Reto-Romaanse uitdrukking – vergelijkbaar met hygge in Denemarken of savoir-vivre in Frankrijk – beschrijft een ontspannen levenshouding en een positieve instelling. Ook in de natuur van Graubünden zijn er veel plekken waar in plaats van hectiek ontspannen momenten de overhand hebben en je het leven in zijn eenvoud leert waarderen. Neem bijvoorbeeld Radons boven Savognin. Hier ruik je de geur van de alpendennen en hoor je de echo van de bergreuzen. △

Nog niet patgific genoeg?

Meer belevenissen

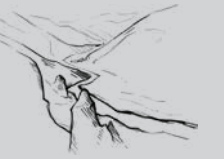

Wandelen in de Ruinaulta
Onderweg langs de Rijnkloof zijn er leuke plekjes om te barbecueën en lekker pootje te baden.

Treinrit over het Landwasserviaduct
Het viaduct is 142 meter lang en 65 meter hoog en gaat een tunnel in de rotswand in.

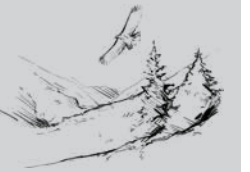

Wild spotten
In het Zwitsers nationaal park burlen herten, fluiten marmotten en vliegen baardgieren.

Alle twaalf belevenissen om patgific van te worden: graubuenden-erleben.ch/patgific

ONTSPANNEN
Ons lichaam ontspant zich niet alleen bij niets doen, maar ook bij bewegen in de natuur. De wandeling van middenstation Somtgant naar Radons is ontspannen genoeg om patgific te worden.

DIEP INADEMEN
Als vanuit een adelaarsnest kijk je vanaf het uitkijkpunt Crap Farreras over het dal en de bergen van de Surses uit. Barbecueplaats, tafel en banken – meer heb je niet nodig voor een gezellige picknick op de bergtop.

TIJD NEMEN
Even pauzeren, ook al vliegt de tijd, en hierboven rustig door een boek bladeren: het “topboek” ligt bij de vlaggenmast op de Crap Farreras. Niet vergeten zelf ook iets te schrijven!

GENIETEN
De geur van de alpenden omhult niet alleen de natuur, maar ook de kamers van Berghuus Radons: probeer na het eten in de Arvenstube eens de zelfgemaakte schnaps van alpendennenappels.

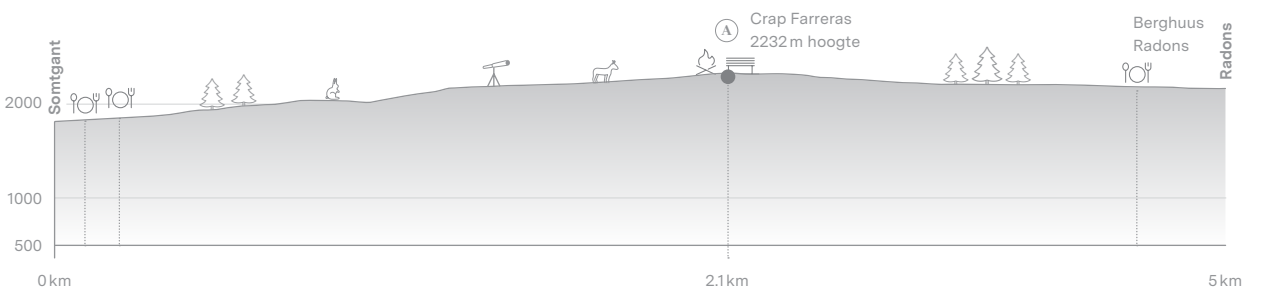

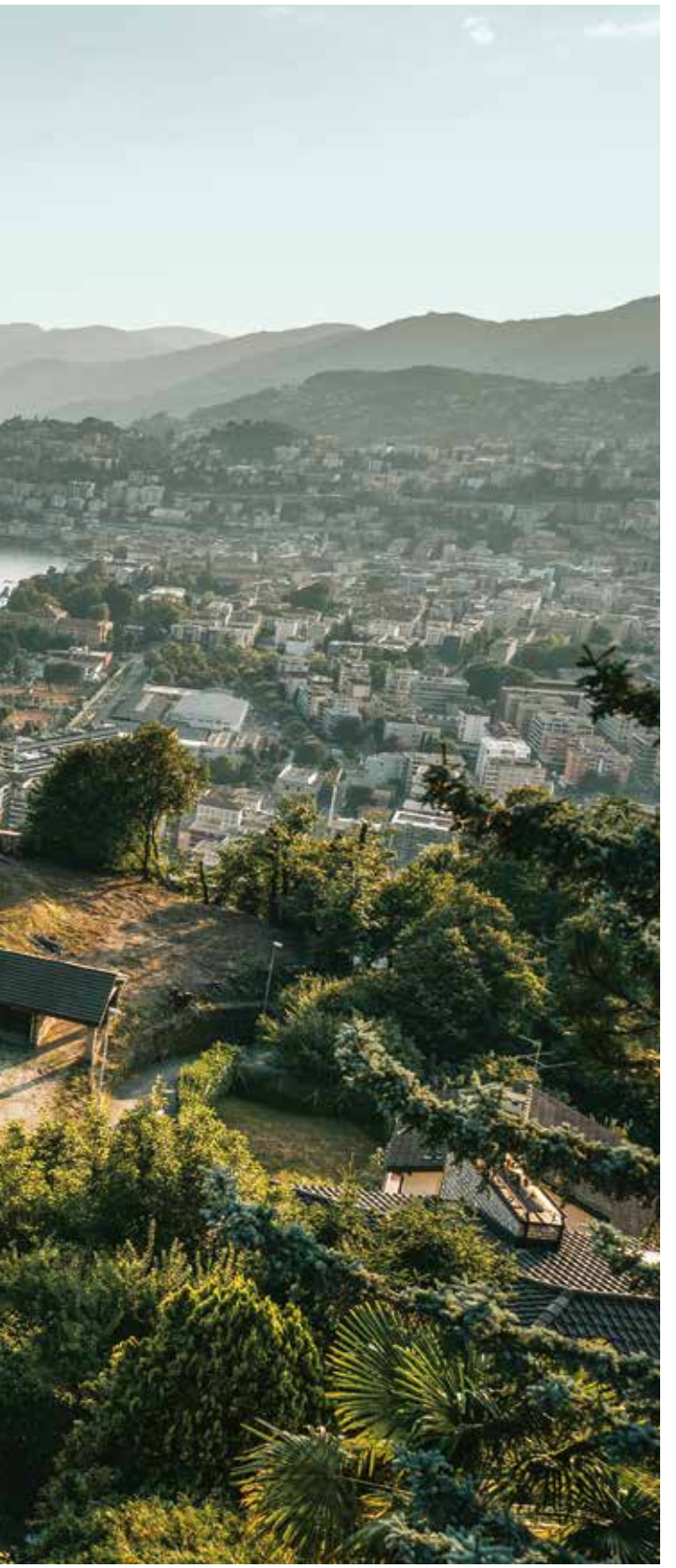

←
Opstijgen in Lugano: met de kabelspoorweg de Monte Brè op.

Lugano

Van stad naar berg

Lugano, Lugano. Ongedwongen en met mediterrane flair. De grootste stad van Ticino in het zuiden van Zwitserland. Mooie dorpjes die zich aan de subtropische oever van het meer nestelen, piazza's, markten, vitamine D. Lugano heeft heel wat troeven in huis. Een van die troeven maakt van de stad in het zuiden van Zwitserland zelfs min of meer een bergdorp: de ligging tussen de twee huisbergen Monte San Salvatore en Monte Brè.

Sinds 1890 vervoert de kabelspoorweg op de Monte San Salvatore elke 30 minuten dagjesmensen en zonaanbidders naar de piek van het symbool van Lugano – ook bekend als de Suikerbroodberg van Zwitserland. Dat gaat zo snel, dat je het gevoel krijgt dat je naar een andere wereld gestraald wordt: op slechts twaalf minuten van Lugano wordt je getrakteerd op een 360 gradenuitzicht over het meer, de stad en het bijna surrealistische Alpenpanorama – vanaf het terras kun je wel 16 gletsjers bewonderen. Het traject van de kabelspoorweg is niet geëlektrificeerd en uniek geconfigureerd: de twee rijtuigen zijn alleen door een 33 mm dikke, 1650 meter lange sleepkabel verbonden, die voor de aandrijving van de kabelspoorweg zorgt.

De kabelspoorweg naar de piek van de Monte Brè werd in 1908 in gebruik genomen. Toen al kwamen ze op het idee om de inwoners van Lugano op de huisberg – die bekend staat als de zonnigste berg van Zwitserland – een hooggelegen toevluchtsoord en afkoeling te bieden voor tijdens het hete seizoen. En dat razendsnel: de wagon legt het 1599 meter lange traject in minder dan tien minuten af. Wandelroutes, mountainbiketochten of insidertips voor de mediterrane keuken: avontuur en contrasten tussen stad en berg kun je in de Voor-Alpen van Lugano in overvloed beleven. En zijn we tegenwoordig niet allemaal op zoek naar steeds meer en steeds grotere contrasten? △

Een korte wandeling van zo'n 20 minuten vanaf het bergstation brengt je in het dorpscentrum van Brè, met zijn met artistieke details en beeldhouwwerken versierde straatjes.

Tijd voor kaas is het altijd

Ontbijt
Bündner Bergkäse
Halfharde kaas
Regio: Graubünden
Rijpingstijd: 6–9 maanden

Tussendoortje
Sbrinz AOP
Extra harde kaas
Regio: Centraal-Zwitserland
Rijpingstijd: 18–36 maanden

Tweede ontbijt
Emmentaler AOP
Harde kaas
Regio: Kanton Bern / Zwitserse Hoogvlakte
Rijpingstijd: min. 4 maanden

Diner
Raclette du Valais AOP
Halfharde kaas
Regio: Wallis
Rijpingstijd: min. 3 maanden

Lunch
Tête de Moine AOP
Halfharde kaas
Regio: Jura
Rijpingstijd: min. 3 maanden

SCHWEIZ SUISSE SVIZZERA SWITZERLAND

Kaas uit Zwitserland
www.kaasuitzwitserland.be

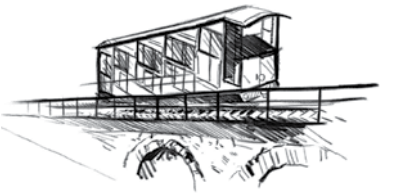

UITSTAPJE

De Drei Weieren (Drie Vijvers) zijn iconisch voor het stadsbeeld van St. Gallen en biedt tegelijk het mooiste uitzicht op de dalbodem. Een andere reden voor hun populariteit is dat de Mühleggbahn het idyllische pareltje zo goed bereikbaar maakt. De spoorweg heeft in de loop der jaren al veel technische vooruitgang meegemaakt: in 1893 zorgde waterballast nog voor de aandrijving, maar vanaf 1950 reed het treintje elektrisch en op tandwielen omhoog. Sinds 1975 is het een kabelspoorweg. Het staat altijd trouw klaar voor zijn gasten en brengt ze na het werk, voor school of voor een apéro omhoog naar de wijk St. Georgen. Wie van hardlopen houdt gaat het beste via de 350 m lange Mülenenschlucht terug naar de stad. Door de kloof voert een door de natuur omgeven, idyllisch voetpad langs de ruisende Steinach, vol geschiedenis van St.Gallen: aan het eind van het dal stuitte Gallus volgens de legende op de beroemde steen die hem ertoe bracht zijn kluizenarij te stichten.

Met je kant-en-klare fonduerugzak naar de Drei Weieren: fonduekaas, brood, witte wijn en zelfs een tafelkleed verzekeren je een gezellige avond.

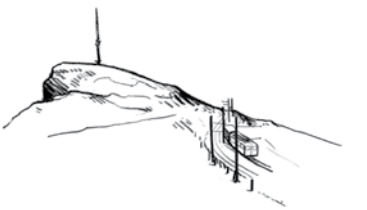

GROENE BERG

Volgens een gerucht dankt het "blauwbloedige massief" tussen het Vierwoudstedenmeer, het Meer van Zug en de Lauerzersee zijn majestueuze naam aan de monnik Albrecht von Bonstetten. Hij zou de Rigi in 1497 in goed Latijn "Regina montium" oftewel "Koningin der Bergen" genoemd hebben. Hoe het ook zij, het pionierswerk hier staat wel vast. De tandradspoorweg Vitznau-Rigi Kulm werd in 1871 als Europa's eerste bergspoorweg geopend. Vier jaar later volgde de verbinding naar Arth-Goldau. In 1907 werd het traject geëlektrificeerd – als 's werelds eerste tandradspoorweg op normaalspoor. Ook qua duurzaamheid heeft de Rigibahn een tandje bijgezet: in de nieuwe treinen wordt de rem-energie tijdens de afdaling teruggevoerd in het eigen stroomnet en hergebruikt voor de treinen die de berg op gaan. Ultramodern en zuinig, met panoramische, neerlaatbare ramen of nostalgisch in historische rijtuigen – je kunt tegenwoordig kiezen hoe je de rit naar de "Koningin" doet.

Enkele treinen uit de beginperiode rijden nog steeds de Rigi op – telkens wanneer er van juli tot september in de weekenden openbare nostalgische treinritten zijn.

Zwitserland staat bekend als waterreservoir van Europa. De 1500 meren en rivieren met een totale lengte van 61.000 kilometer bieden volop mogelijkheden voor avonturen in, op of aan het water.

Rivièradal
Paradijs voor adrenalinejunkies
18

Neuchâtel
Met volle stoom vooruit!
20

Neuchâtel | Basel | Genève
Stadszomer & strandbars
22

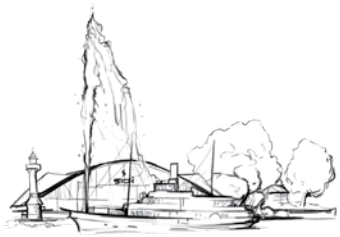

Genève
Dagdromen aan het meer
24

Gelukt: opluchting en trots na de laatste sprong tijdens het canyoning in Ticino.

WATER

Sprong in de diepte: bij het canyoning klopt je hart sneller.

Rivièradal

Paradijs voor adrenalinejunkies

Bruisend water, groenblauwe rivierbekkens en indrukwekkende rotsformaties kenmerken het Rivièradal in Ticino. Waar verborgen kloven en wilde natuur thuis zijn, voelen ook canyoneers zich thuis.

Uitrusten
Nog voor de eerste zonnestralen de kloof binnendringen begint je hart al sneller te kloppen. Met een helm op je hoofd, antislipschoenen aan je voeten en neopreen en een klimgordel aan je lijf, gaat je canyoningavontuur in het Rivièradal van start.

Opwarmen
Een korte wandeling naar de top van de Boggera-kloof verwarmt je lichaam en maakt je nieuwsgierig.

Abseilen
Zonder touw geen canyoning. Daarom moet je leren met touwen om te gaan. Oefenen doe je op een eenvoudig abseilpunt. Als je je aan de regels houdt en de tips van de ervaren gidsen opvolgt, kun je in een veilige atmosfeer genieten van een adrenalinekick.

Glijden
Hoofd tegen je borst, ogen sluiten en daar ga je. De door de natuur gevormde glijbanen vragen een beetje moed, maar maken je tegelijk verslaafd aan meer.

Springen
Een sprong van vijf of meer meter in de diepte is niet niks. Maar wie de stap in de leegte waagt, komt vol trots beneden. En wie uiteindelijk niet durft te springen, kan altijd nog abseilen.

Beveiligen
Voor risicovolle en outdoorsporten is in Zwitserland een vergunning vereist. Canyoneers kunnen dan ook kiezen voor canyoningaanbieders die de veiligheids- en kwaliteitsstandaarden van de ISO-normen opvolgen.

Uitrusten

Geef je lichaam na zo'n adrenalinekick wat rust en overnacht in Ostello Cresciano.

Deze en nog meer tips →

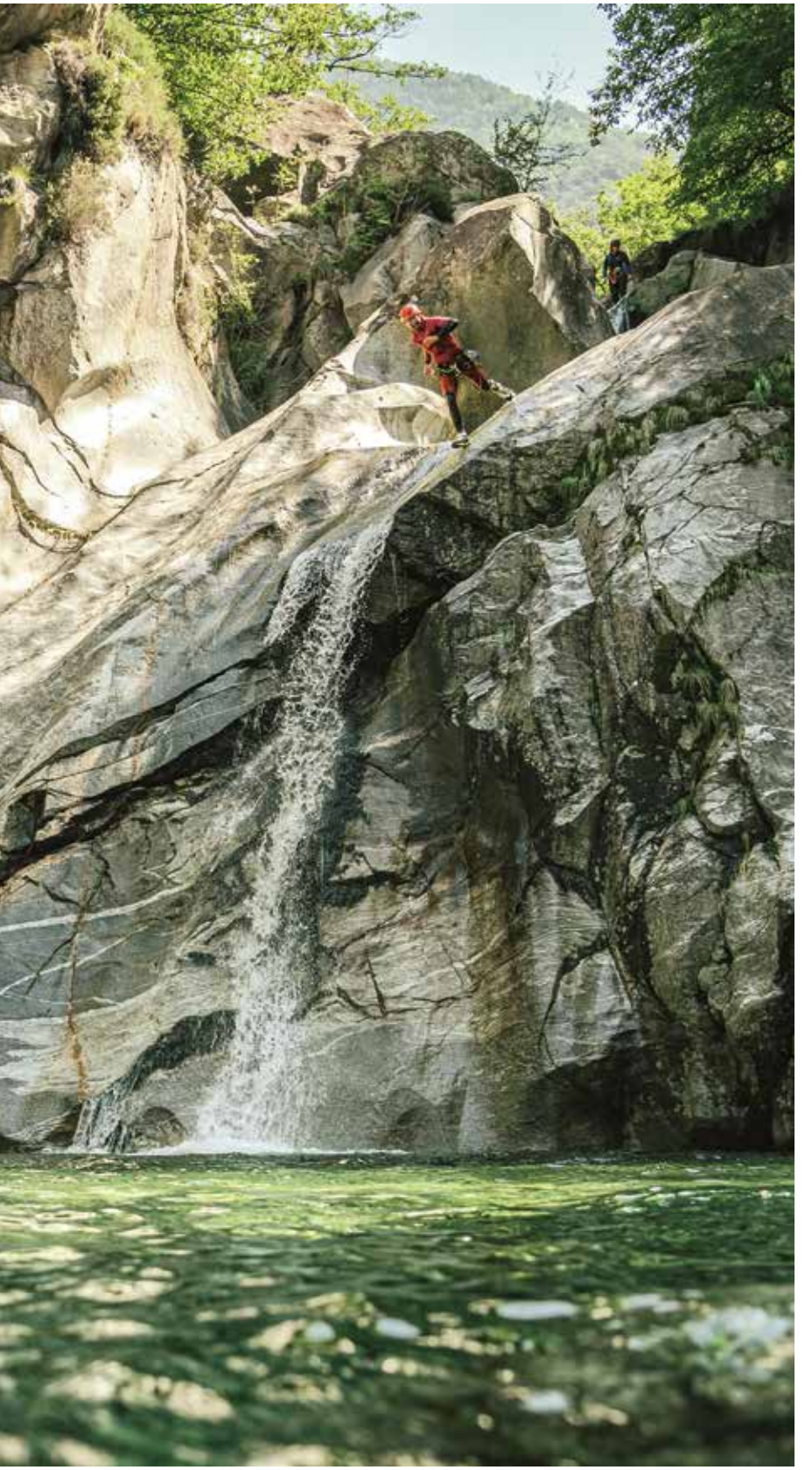

Sprongen

Ripper
💧💧💧 ①

Brauni
💧💧💧 ③

Yogi Cannonball
💧💧 ③

Chair
💧 ②

💧 < 2 m	💧💧 < 4 m	💧💧💧 > 4 m
💧 = Hoogte spetters	
① Eenvoudig	② Gemiddeld	③ Moeilijk

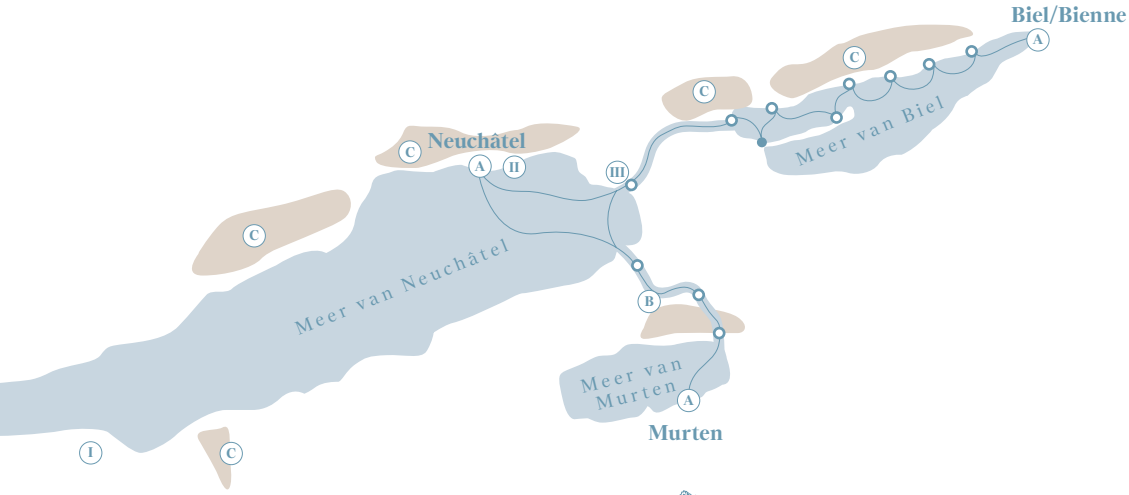

NEUCHÂTEL

Met volle stoom vooruit!

Ze drijft, weegt ongeveer evenveel als een blauwe vinvis en wordt dit jaar 110 jaar oud: de “Neuchâtel” – de laatste stoomboot in de regio Jura & Drie Meren. De wind in je haren, ritmisch gesis in je oren en mooie wolken stoom die zich vermengen met het zonlicht op de blauwe achtergrond. Het is allesbehalve vanzelfsprekend dat deze 46 meter lange raderstoomboot in de zomermaanden van woensdag tot zondag nog steeds tot 300 mensen over de meren van Biel, Neuchâtel en Murten vervoert. Ooit kon je aan boord van de “Neuchâtel” alleen aangemeerd in de haven van Neuchâtel, met gebakken vis op je bord, de geur van het meer opsnuiven.

De laatste halfsalon-stoomboot Belle Époque in Zwitserland werd in 1912 gebouwd door Escher Wyss AG in Zürich. Omdat de “Neuchâtel” een speciale diepe bouw heeft met een neerklapbare schoorsteen, uitneembare ventilatoren en een in de romp ingebouwde salon, kan ze onder alle bruggen van het Thielle- en het Broyekanaal door. Vanaf 1913 voer de boot dagelijks tussen Neuchâtel en Biel/Bienne – maar slechts een jaar later kwam aan deze dienstregeling al een abrupt einde en werd er alleen nog maar op warme zondagen gevaren. Vanaf 1961 voer de boot weer regelmatig, maar door de teruglopende vraag werd ze in 1965 weer uit de vaart genomen. Na ketelschade werd ze uiteindelijk in 1969 afgedankt: de “Neuchâtel” heeft het nooit gemakkelijk gehad.

Vanaf dat moment sleet de boot haar dagen in de haven van Neuchâtel als restaurantschip, tot ze in 1999 gekocht werd door de pas opgerichte vereniging Tripavor. De vereniging had het enthousiaste doel om het schip weer in de vaart te brengen. Maar omdat de oorspronkelijke machines van de “Neuchâtel” bij de verbouwing tot restaurant gesloopt waren, moesten er nieuwe komen. Gelukkig had de stoomboot buitenlandse neven en nichten: de goed bewaarde machine van de raderstoomboot “Ludwig Fessler”, die na restauratie ook nu nog op de Beierse Chiemsee vaart, was een goed alternatief. Dankzij gulle giften, steun van het kanton en een subsidie van de Rijksdienst voor Cultuur kon de stoomboot 15 jaar later, totaal gerenoveerd, op het water tot leven worden gewekt en terug in de dienstregeling worden opgenomen. Sindsdien vaart ze weer op de meren: pure nostalgie.

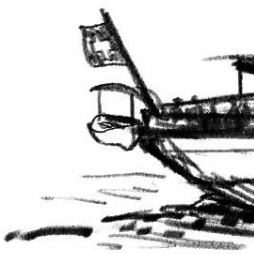

De scheepvaart op het Meer van Neuchâtel viert zijn 150e jubileum →

Een plekje aan het strand
Er zijn in totaal 34 stranden in de regio Jura & Drie Meren, waarvan vele met zand. Een kleine selectie:
(I) De zogenaamde "criques", de kleine baaien bij Cheseaux-Noréaz, zijn kleine oases van rust.
(II) Vlak naast de haven van Neuchâtel ligt het kiezelstrand Jeunes-Rives in een mooie parkachtige omgeving.
(III) Aan het eind van het Thiellekanaal ligt het 100 meter lange strand La Tène – ideaal voor gezinnen.

(A) **Driemerenvaart**
De stoomboot "Neuchâtel" vaart over alle drie de meren in de Jura, de vaart duurt 3 ½ uur. Met een oppervlakte van iets minder dan 217 km² is het Meer van Neuchâtel het grootste meer dat volledig in Zwitserland ligt.

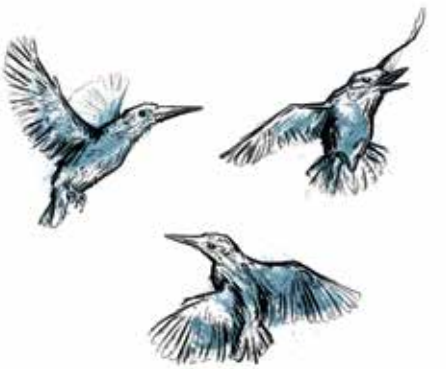

(B) **IJsvogels bij het kanaal**
Het Birdlife Natuurcentrum ligt in La Sauge, pal aan het Broyekanaal, tussen de meren van Neuchâtel en Murten. Je kunt hier 200 vogelsoorten observeren, waaronder de ijsvogel, die anders alleen vanuit een camouflagetent kan worden gespot omdat hij heel gevoelig reageert op menselijke indringers.

(C) **Wijn uit de regio**
Aan boord van de "Neuchâtel" wordt alleen wijn geschonken die langs de oevers van de meren van Neuchâtel, Biel en Murten is geproduceerd. Wijnen uit Neuchâtel zijn goed voor twee derde van de totale productie in de regio.

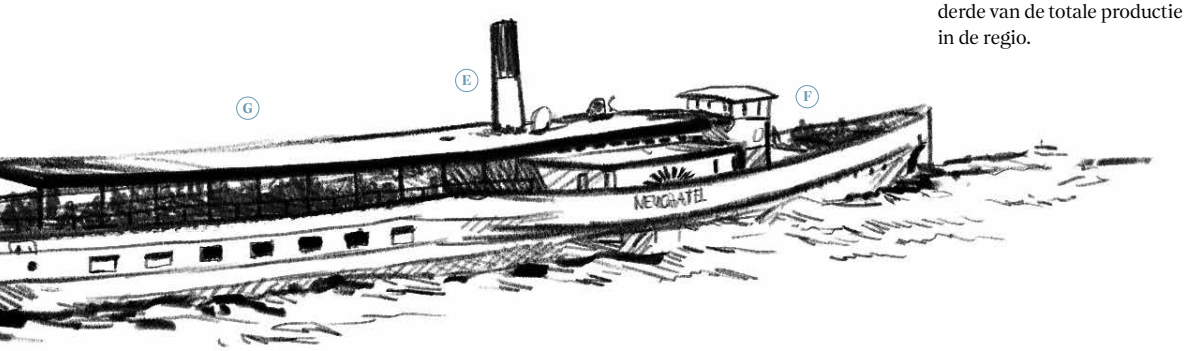

De illustratie is getekend op een schaal van ongeveer 1:300. (D)

(D) **Lengte**
De stoomboot "Neuchâtel" is 46 m lang. Ter vergelijking: met zijn 78 m is raderstoomboot "La Suisse" de grootste van Zwitserland.

(E) **Schoorsteen**
Om te voorkomen dat een brug het schip op de kanalen in de weg zit, kan de schoorsteen omlaaggeklapt worden.

(F) **Snelheid**
De stoomboot vaart 23 km/u bij 56 omwentelingen per minuut. Ter vergelijking: een kolibrie haalt tot 200 vleugelslagen/min en zo'n 95 km/u.

(G) **Passagiers**
Het schip werd gebouwd om 550 mensen te vervoeren. Vanwege nieuwe veiligheidseisen mogen er tegenwoordig echter nog maar 300 mensen op.

Stadszomer & strandbars

NEUCHÂTEL

Bars in het hippe havenkwartier

De stad is duizend jaar oud, de gebouwen zijn van geel kalksteen en de voetgangerszone is de grootste van Zwitserland: de straatjes van Neuchâtel met zijn kasteel, zijn abdijkerk en het Musée d'Art et d'Histoire stralen charme uit. In de zomermaanden heerst vooral in de haven een echte vakantiesfeer. Kleine, kleurrijk beschilderde houten schuurtjes worden dan omgetoverd tot gezellige havenbars. Klep omhoog, parasol open en je kunt de hele dag vooruit. En met een beetje geluk word je tijdens de zonsondergang getrakteerd op livemuziek.

Op naar Neuchâtel →

A Waves
Begin de avond chic en met een prachtig uitzicht in de rooftopbar van Hotel Beaulac.
Esplanade Léopold-Robert 2

B Le Cabanon Du Naturiste
Proosten met een lekker natuurwijntje in deze kleine tak van het restaurant Les Bains des Dames.
Vieux Port – Cabane N° 24

C Le Bassin Bleu
In dit blauwe zwembad aan de haven zwem je niet maar vier je feestjes, nip je aan koele drankjes en eet je regionaal.
Quai du Port 5

BASEL

De buvettes in de Rijnstad

Eigenlijk ligt Basel aan zee. Op een gegeven moment stroomt immers ook de Rijn in zee. Overigens wordt de Rijn vanaf Rotterdam tot aan de "Mittlere Brücke" in Basel als een internationaal water beschouwd. In ieder geval voelt het leven hier in de zomer aan alsof je aan zee bent. Zo slenter je door de oude binnenstad of langs de oever van de rivier, van fontein naar fontein of van buvette naar buvette. Buvettes zijn die kleine, liefdevol vormgegeven eethuisjes in de openlucht. Aan de bar bestel je waar je zin in hebt. Vervolgens reis je – in smaak en gedachten – naar de zee.

Op naar Basel →

D Zwemmen in de fontein
Zwemmen in de fonteinen van de oude binnenstad heeft in Basel een lange traditie: iets te drinken pakken en afkoelen.
Schöneck-fontein in Grossbasel

E Flora Buvette
Door restaurant Zum Goldenen Fass gerunde buvette met huisgemaakte hapjes zoals gegrilde tramezzini (sandwiches) en ijs.
Unterer Rheinweg in Kleinbasel

F Fähribödeli
Van cocktails met Baselse schnaps en likeuren genieten en naar de "Fährimaa" kijken.
Unter der Pfalz in Grossbasel

GENÈVE

Het eiland in de stad

In de Rhône tegenover de Place Bel-Air ligt een eiland. Het eiland is klein, niet al te groen en bereikbaar via een brug. En toch is het een zomerse plek, prima om nieuwe mensen te leren kennen. Voordat Julius Caesar de brug vernielde, was het eiland de enige controlepost op de noord-zuidverbinding in Europa. Tegenwoordig kun je hier allerlei culturele schatten ontdekken. Het centrum van het eiland is de Brasserie des Halles de l'île in het voormalige slachthuis. Behalve restaurants vind je er ook de kunstexpositieruimte Halle Nord en de galerie Papier Gras.

Op naar Genève →

G Brasserie des Halles de l'île
Onder een witte parasol aan de rivieroever alle smaken van de wereld verkennen.

H Le Bateau-Lavoir
Neem plaats op het dek van de drijvende rechthoek en droom lekker weg op de maat van de kabbelende golfjes.

I La Barje
Bij de kleurrijk gestreepte caravan onder de groene bomen klinkt muziek uit de luidsprekers en gaan lekkere drankjes over de toonbank. Bij het spelen van jeu de boules raak je vanzelf in gesprek.

B

C

E

F

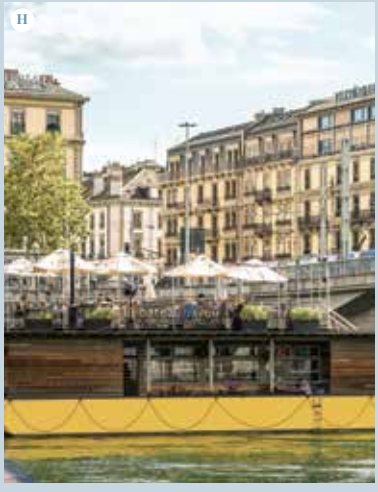
H

I

B

A

F

E

D

C

GENÈVE

Dagdromen aan het meer

Genève is internationaal en druk, maar ook vol avonturen en verrassingen voor jong en oud.

Ⓐ

Met de neus vooraan

's Morgens op de pier bij de Jet d'Eau

Als je 's ochtends in Genève op de steiger van de Jetée des Eaux-Vives bij de Jet d'Eau je neus in de wind steekt, blaast de wind fijne waterdruppels in je gezicht. De Jet d'Eau spuit zijn water met een indrukwekkende 200 kilometer per uur 140 meter omhoog. Elke seconde vliegt hier 500 liter water – het equivalent van drie badkuipen – met veel lawaai de lucht in, voordat het weer in het meer belandt of door de wind wordt weggewaaid.

Quai Gustave-Ador

Ⓑ

Op veroveringskoers

Met je waterfiets het meer op

Piraten zetten met grote schepen koers om andere schepen aan te vallen en hun schatten te roven. Op het Meer van Genève zitten de piraten op waterfietsen. Ze komen in vrede, want ze willen alleen het water veroveren. Maar het kan natuurlijk gebeuren dat ze in de diepte de een of andere schat vinden wanneer ze van de glijbaan in het meer duiken.

Les Corsaires, Quai Gustave-Ador 33

Ⓒ

Dromen van zand

Zwemmen bij het strand van Eaux-Vives

Kastelen bouwen van zand, het in je handen wrijven tot het glinstert en toekijken hoe het water, golf na golf, je voeten langzaam in het zand laat verdwijnen. Het strand van Eaux-Vives zou zo aan zee kunnen liggen…

Quai Gustave-Ador

Ⓓ

Als je maag knort

Lunch in het strandrestaurant

Van een dag aan het water krijg je honger en dorst, maar gelukkig is het Restaurant de la Plage niet ver weg. Een van de steigers bij het meer is ingenomen door het restaurantteam. Of je nu binnen achter de glazen ramen zit of buiten op het terras – de regionale en ter plekke klaargemaakte menu's smaken voortreffelijk. En als de korte wandeling naar het restaurant nog te ver voor je is, vind je langs het strand ook de fietsen van Les Vélos de la Plage. Die hebben altijd verse drankjes en kleine snacks bij zich.

Quai Gustave-Ador 75

Ⓔ

In de Caraïben

's Middags bij Genève Plage

De parasols van raffia en het heldere water doen denken aan de Caraïben. Vlak achter Genève Plage ligt een ruim park waar de vele bomen voldoende schaduw bieden, voor het geval de parasols allemaal bezet zijn.

Quai de Cologny 5, Cologny

Ⓕ

Naar de horizon toe

Cruise bij zonsondergang

De avond nadert en de belle-époque-stoomboot "Savoie" vertrekt – op naar het volgende avontuur!

Quai Gustave Ador

Genève vanaf het water ontdekken →

Van stad tot stad en van huis tot huis – op de volgende pagina's gaat de reis niet alleen langs de huizen in de stad, maar worden de steden ook via een fietsroute met elkaar verbonden.

Mittelland-Route
28

Sagenroute
30

Fribourg | Thun
32–33

Luzern
34

Route 1291
36

Zug
39

St. Gallen
40

Romantische tocht
42

Schaffhausen | Zürich
42–43

Overzichtskaart fietsroute p. 67

Met de SwitzerlandMobility-app heb je alle routes altijd snel bij de hand:
→ switzerlandmobility.ch

Op twee wielen: de Spreuerbrücke in Luzern kan niet alleen te voet maar ook op de fiets verkend worden.

HUIZEN

MITTELLAND-ROUTE

De vierde etappe van de Mittelland-Route is een caleidoscoop van Zwitserse diversiteit: vanuit de schilderachtige oude binnenstad van Aarau wachten je bruggen, natuurparadijzen en weidse landschappen en de elegante barokstad Solothurn.

HIGHLIGHTS

① **Aarau**

Stadsmuseum Aarau

Bally-Park

Brug in Aarburg

② **Solothurn**

Weissenstein

Met opgepompte banden en volle waterflessen klinkt het startsein in de ① laatgotische oude binnenstad van Aarau, die niet voor niets "de stad van de mooie gevels" wordt genoemd. Een bezoek aan het kasteel van Aarau met zijn stadsmuseum is een must voordat je de stad verlaat. Josef Felix Müller uit St.Gallen heeft voor de gevel van het nieuwe gebouw 134 menselijke figuren uit hout gezaagd en vervolgens in beton gegoten.

Daarna kronkelt de Aare langs de weg. Je verliest de Juraketen nooit uit het oog en naarmate je verder fietst zie je hem almaar duidelijker. Bij een splitsing in de rivier ligt het Bally-Park, dat door schoenmagnaat Carl Franz Bally als "industrieel landschap" met een recreatiegebied in Engelse stijl werd gelanceerd. Een andere mijlpaal is de brug in Aarburg. De voormalige staalkabelbrug met zijn dynamische boogvorm maakt deel uit van een collectie interessante werken van de Zwitserse ingenieur Robert Maillart.

De tocht gaat verder door Aarwangen en Wangen an der Aare. De overdekte houten brug in Wangen is een parel: de op één na langste nog bestaande houten brug in Zwitserland. ② De geblokte vlag nadert, hij wappert in de Zwitserse barokstad bij uitstek: Solothurn. Ter afsluiting wacht je nog een aantrekkelijk ritje met de kabelbaan naar de Weissenstein, midden in het Juragebergte.

Op naar de Regio Aargau Solothurn

La Couronne: het Swiss Historic Hotel midden in de oude binnenstad van Solothurn, met veel charme en design.

→ 59 km
Aarau
Mittelland-Route nr. 5
Etappe 4

Stadsmuseum Aarau · Bally-Park · Brug Aarburg · Kasteel Aarwangen · Weissenstein

→ 42 km
Solothurn
Le Jorat – Trois Lacs – Emme nr. 44
Deel van etappe 3

Kirchberg
Alter Bernerweg nr. 34
Deel van etappe 2

Mormonentempel Zollikofen · **Bern**

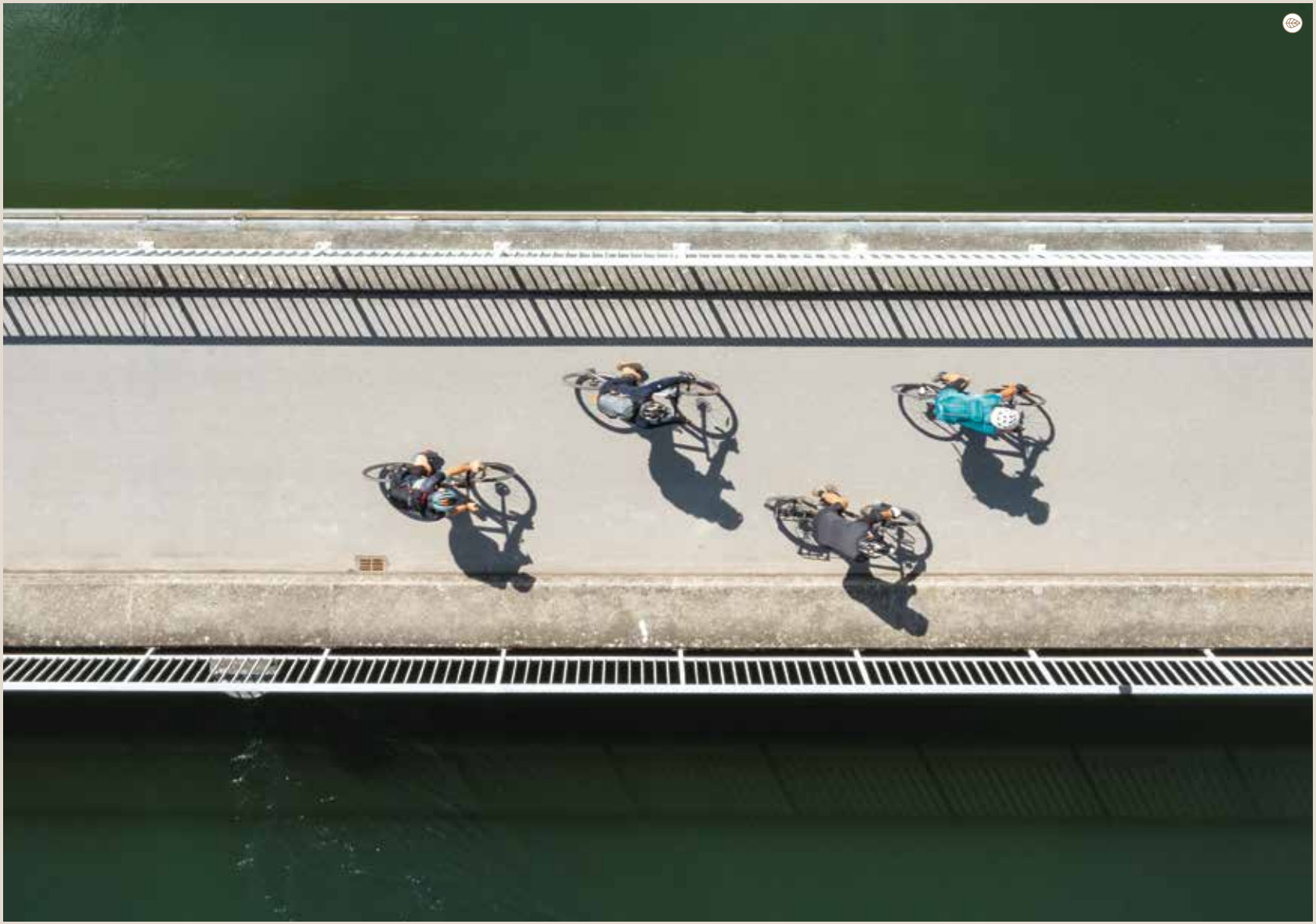

Restaurant
Hier in het panoramarestaurant Viva in Rüeggisberg is niet alleen het Black Angusvlees van het huis voortreffelijk, maar ook het uitzicht.

Boerderij
Voor een tussendoortje raden we de boerderij Pfandersmatt in Burgistein aan: in de winkel kun je fruit, droge worst en gedroogde vruchten kopen.

Overnachting
Al zes generaties lang verwent de familie Aebischer haar gasten in Gasthof Löwen Riffenmatt met een seizoenskeuken en een hartelijke bediening.

Bijschrift
- Sagenroute Gantrisch
- (S) Vertrekpunten
- Barbecueplaats
- Oplaadpunt voor e-bikes

SAGENROUTE

Niet ver van de hoofdstad Bern vind je magische bossen, diepe kloven en panoramische heuvels: de Sagenroute in het Natuurpark Gantrisch voert je niet alleen door prachtige landschappen, maar vertelt tevens over de geschiedenis van de regio.

SAGEN

① **Chatz u Muus**
(Kat en muis)
Wattenwil

② **Hausierer (Marskramer)**
Rüschegg

③ **Der Fadenknäuel**
(De bol met garen)
Riffenmatt

④ **Der brennende Mann**
(De brandende man)
Hinterfultigen

⑤ **Der kopflose Mönch**
(De hoofdloze monnik)
Rüeggisberg

⑥ **Der Rabbentaler**
(De heer van Rabbental)
Riggisberg

Zwitserland is een land van mythen en sagen. Als je verder wilt kijken dan Wilhelm Tell, fiets dan door het Natuurpark Gantrisch: op de Sagenroute word je rondgeleid door de regio aan de hand van schilderachtige landschappen en cultuurhistorische verhalen. De legendarische herbergen en de dorps- en boerderijwinkels nodigen je uit om kennis te maken met de mensen en gebruiken van de stedendriehoek Bern-Thun-Fribourg. Je tocht begint in Burgistein en loopt met de klok mee door de regio. Zes in scène gezette belevenispunten geven inzicht in de lokale cultuurgeschiedenis: zo kun je op het bankje bij de kloosterruïne in Rüeggisberg ⑤ de hoofdloze monnik zien zitten, of in de kasteeltuin van Riggisberg het verhaal ⑥ lezen van de vroegere kasteelheer van Rabbental. Of luister bij de kerk in Rüschegg naar de stemmen die je in het ② dialect van Bern de legende vertellen van de marskramer.
Eeuwenlang hebben natuurrampen, mislukte oogsten, hongersnoden en sociale hiërarchieën het karakter van deze regio bepaald. In hun wanhoop zochten de mensen keer op keer antwoorden en troost bij hogere machten, wat de overvloed aan sagen in de regio verklaart. Langs de route zijn er meerdere picknick-, barbecue- en overnachtingsmogelijkheden, zodat je op je gemak kunt genieten van deze legendarische tocht door het Natuurpark Gantrisch.

Op naar de Sagenroute

Sagenroute Gantrisch
Burgistein → Burgistein
Rondrit

64 km

PAUZE IN

FRIBOURG

De Zähringerstad is trots op zijn verleden, maar kijkt dankzij frisse ideeën ook met veel daadkracht en een innovatieve geest naar de toekomst.

Virtuele tijdmachine

Het Café Le Point Commun roept de geesten van het verleden op voor de stadswandeling "Frÿburg 1606", waarbij je je virtueel in vroegere tijden verdiept. Download de app Fribourg Tourisme AR of leen een tablet bij het VVV-kantoor.

Beweegbare kunst

Geen bezoek is compleet zonder eerbetoon aan de beroemde kunstenaar Jean Tinguely. Espace Jean Tinguely is een hommage aan de creativiteit van Tinguely en zijn tweede vrouw Niki de Saint Phalle.

Rugslag

In 1923 was "La Motta" het eerste openbare zwembad in Zwitserland dat geen rivier- of meerbad was. De muur, de rode bakstenen en de genummerde lichtblauwe kleedkamers herinneren aan vervlogen tijden. Terwijl je hier je rugslag oefent kun je meteen de kathedraal bewonderen.

Innovatieve wijk

Het terrein van de voormalige Cardinal-brouwerij heet tegenwoordig Bluefactory. Nu worden hier alleen innovatieve ideeën voor de toekomst gebrouwen … en er wordt lekker gekookt. Les Menteurs promoot lokale producenten en serveert dus verse pasta van Pastabate en koffie van de branderij Pouponne & Loulette.

Op naar Fribourg

Le Sauvage: het hotel in Fribourg met muren van molasse (gesteente uit de Saane).

PAUZE IN

THUN

Om de stad uit te breiden werden er in de Obere Hauptgasse verhoogde trottoirs gebouwd. Tegenwoordig kun je er prima een dag rondslenteren.

Winkeltripje
De kleine boetiekjes met sieraden, mode of woonaccessoires liggen links en rechts van de Obere Hauptgasse over alle niveaus verspreid. Wie de tijd neemt, vindt hier tal van pareltjes.

Oude kunstnijverheid
De kerktrap uit 1818 verbindt de Obere Hauptgasse met de Schlossberg. Niet alleen vanwege het meesterlijke vakmanschap is deze steile trap een klim waard: vanaf de top kijk je uit over de rivier die door de stad kronkelt en het meer dat zich liefelijk tegen de bergen nestelt.

Reis naar Mexico
Waar ooit de eerste schoenenwinkel van Thun zijn producten verkocht, waait nu een moderne Mexicaanse wind door de stijlvolle kamers van "Parada 30".

Poëzie in een cocktail
De cocktailbar Atelier wordt ook wel de arena van de vloeibare poëzie genoemd en verleidt je al snel om te blijven hangen.

Iconische avond
Boven een gezellige bar en beneden een mooie gewelfde kelder, die perfect is voor films en concerten. In "Mundwerk" wordt de avond gezellig en veelzijdig.

Op naar Thun

The Lab: het Bikehotel in Thun experimenteert met innovatieve ideeën.

PAUZE IN

LUZERN

Luzern is de parel van Centraal-Zwitserland, gelegen aan het Vierwoudstedenmeer. Het tegelijk stadse en idyllische karakter en de mengeling van cultuur en geschiedenis maakt de stad ideaal voor een korte trip. Met deze bucketlist vergeet je niets.

- [ ] "Bieren zo vers als het water van de berg Pilatus", beweert de historische Rathausbrauerei aan de Reuss. Reden genoeg om een vers getapt biertje te bestellen bij je bord met "Rathaus-Güggeli". *Rathausbrauerei*

- [ ] Het Seebad Luzern laat de lichtstad van zijn mooiste kant zien. Iedereen kent het historische zwembad. Het is de ideale plek om te zwemmen, te relaxen en te genieten. *Seebad Luzern*

- [ ] Het Cultuur- en Congrescentrum is het culturele middelpunt van Luzern. Het ene programmahoogtepunt volgt het andere op in dit mooie gebouw van sterarchitect Jean Nouvel. *KKL*

- [ ] De Gletschergarten telt meer dan 20.000 jaar oude gletsjerkuilen die je onderdompelen in de ijstijd. Op een steenworp afstand staat het beroemde leeuwenmonument van Luzern. *Gletschergarten* ①

- [ ] De familie Hauser runt al meer dan 150 jaar het trotse Hotel Schweizerhof aan het Vierwoudstedenmeer. Op deze toplocatie val je vermoeid in het vederzachte bed. *Hotel Schweizerhof*

Op naar Luzern

Continental Park: het bikehotel in Luzern met fris design en Italiaanse keuken.

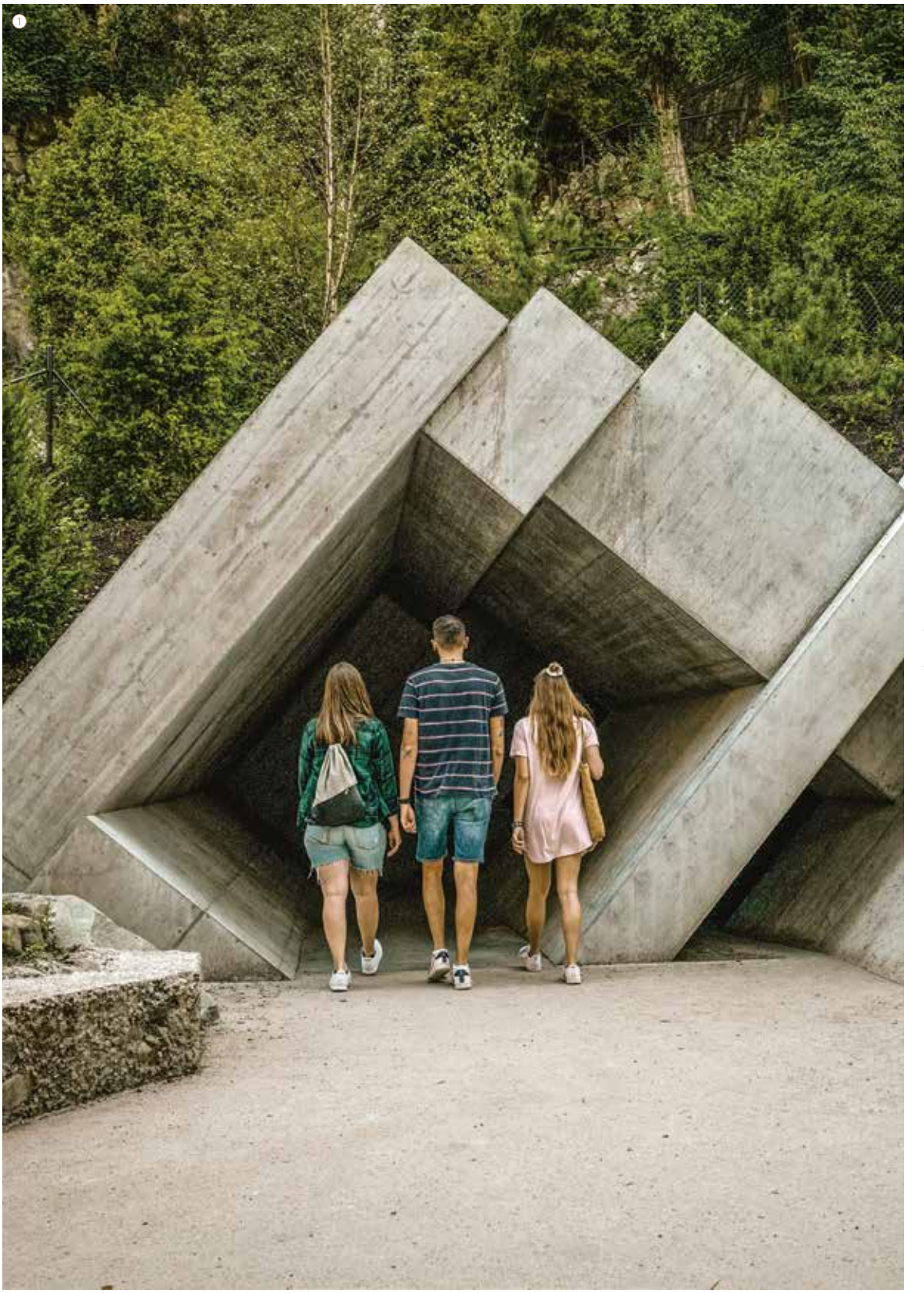

GLETSCHER-RESTAURANT
BELVEDERE

ROUTE 1291

De naam zegt het al: de tocht gaat in zeven etappes door de bakermat van Zwitserland. Langs verfrissende meren, schilderachtige bergpassen en met geschiedenis doordrenkte dalen verken je de oorsprong en de cultuur van Centraal-Zwitserland.

ETAPPES

① **Luzern → Altdorf**

② **Altdorf → Andermatt**

③ **Andermatt → Meiringen**

④ **Meiringen → Sörenberg**

⑤ **Sörenberg → Entlebuch**

⑥ **Entlebuch → Sursee**

⑦ **Sursee → Luzern**

① De eerste etappe langs het Vierwoudstedenmeer biedt uitzichten op de Pilatus en de Rigi. Een boot brengt je van Brunnen naar Flüelen, en in Altdorf wacht je een historische mijlpaal: het monument van Wilhelm Tell.
② Hier stort de wilde rivier de Reuss zich in de Schöllenenschlucht. Bij de ingang van het Urserental wordt de rivier door de legendarische Teufelsbrücke getemd.
③ De kronkelige weg van de Furkapas en het uitzicht op de imposante Rhônegletsjer blijven je zeker bij.
④ Over de Brünigpas ga je omlaag naar de Lungerersee. Met het Sarneraatal achter je voert de route over de Glaubenbielenpas je naar een baanbrekend natuurpark van internationaal belang.
⑤ Het UNESCO Biosfeer Entlebuch laat je op deze etappe met zijn veenlandschappen en karstgebieden vele natuurschatten zien.
⑥ Na Entlebuch trek je met hernieuwde energie door het heuvelachtige Napf-berglandschap naar de oude binnenstad van Willisau. Na het eten van een paar Willisauer Ringli fietst het een stuk gemakkelijker naar de Sempachersee.
⑦ Ten slotte nog het kasteel Heidegg met zijn schilderachtige rozentuin en aangrenzende wijngaard vóór de eindspurt naar de oude binnenstad van Luzern.

Op naar de Route 1291

Route 1291
Luzern → Luzern
Rondrit

385 km

EUROTREK Deze en andere outdooractiviteiten kun je gemakkelijk boeken op: eurotrek.ch

Shop.
Experience.
Enjoy.

Also open on Sundays.

Zurich Airport

PAUZE IN

ZUG

Het meer heeft een kalmerend effect op de ziel en de kleurrijke huizenrijen in de oude binnenstad benadrukken het vakantiegevoel.

In de hangmat

Als de bergen aan de overkant van het meer er niet waren, zou je na een dutje in de hangmat kunnen denken dat je ergens in het verre zuiden was wakker geworden. In het Strandbad Zug worden margarita's geschonken en hamburgers geserveerd, maar bovenal wordt hier het leven gevierd en het nietsdoen aanbeden.

In de golven

Om de stad vanaf het water te ontdekken, huur je bij Andy's SUP een board of spring je bij het Männerbadi in het water. Daarna wachten je in de Badi Bar lekkere "Gemüsetätschli".

Kronkelige straatjes

Vlak achter de volière, waar je exotische vogels kunt spotten, beginnen de straatjes van de oude binnenstad rond de kleurrijke huizen te kronkelen. Behalve kleine boetiekjes vind je hier ook goede wijnen in de "Felsenkeller".

In de tuinoase

Of het nu in het stijlvolle interieur is of buiten tussen de groene planten, in deze "Secret Garden" staan gezellige uurtjes met vrienden of zelfs met onbekenden bovenaan op het menu. Er worden mezzes geserveerd, die je gemakkelijk kunt delen.

Op naar Zug

TCS Camping Zug:
De camping pal aan het Meer van Zug.

→ 136 km
Zug
Herzroute nr. 99
Etappes 8 en 9

Hoogveengebied Rothenthurm

Abdij van Einsiedeln

Rapperswil
Herzroute nr. 99
Etappes 10 en 11

Herisau
Obstgarten-Route nr. 75
Delen van etappe 1

St. Gallen

PAUZE IN

ST.GALLEN

Het wordt wel de stad in de groene ring genoemd, want St.Gallen is omringd door heuvels en bossen. In deze oase vind je gemakkelijk ontspanning, ook met het hele gezin.

Oude binnenstad →

① **Freudenberg**
(40 min lopen)
3667 stappen
2,2 km

② **Wildpark Peter en Paul**
(45 min lopen)
5500 stappen
3,3 km

③ **Natuurmuseum**
(38 min lopen)
5000 stappen
3 km

① De Mülenenschlucht achter het klooster in St. Gallen loopt omhoog naar St.Georgen. Grote iepen omzomen de straat. Als je energie wilt besparen, neem je de Mühleggbahn (p. 15). Boven op de Freudenberg zijn er gezellige weides en barbecueplaatsen. Op weg naar het klooster Notkersegg heb je altijd een mooi uitzicht op de stad, Alpstein en het Bodenmeer. Van daar brengt de Appenzeller-Bahn je comfortabel terug naar het stadscentrum. Wie een duik neemt in het familiezwembad Dreilinden kan van daaruit de weg terug nemen.
② Gemzen, steenbokken, marmotten, wilde zwijnen, lynxen en wilde katten leven allemaal in diervriendelijke verblijven in het Wildpark Peter en Paul in Rotmonten. In het gelijknamige restaurant is het uitzicht over Thurgau en op de Oostenrijkse regio Vorarlberg een prachtig decor voor de lunch. Bij Dählers Hofladen kun je op de terugweg taart kopen als dessert of vlees en groenten om thuis te koken.
③ Aan de oostelijke rand van de stad staat het nieuwe Natuurmuseum van St.Gallen, waar je biodiversiteit zelf kunt ervaren: interactieve tentoonstellingen, natuurpaden en een jeugdlaboratorium maken spelenderwijs leren mogelijk. En als je er nog niet genoeg van hebt, kun je vlak ernaast ook de botanische tuin met zijn 8000 verschillende plantensoorten bezoeken. In het park van het natuurmuseum wachten je tussen veel groen warme en koude gerechten, voor de nodige versterking.

Op naar St.Gallen

Einstein: de kamers in het hotel in St.Gallen zijn ingericht met hoogwaardige materialen, zoals marmer, kersenhout en textiel uit St.Gallen.

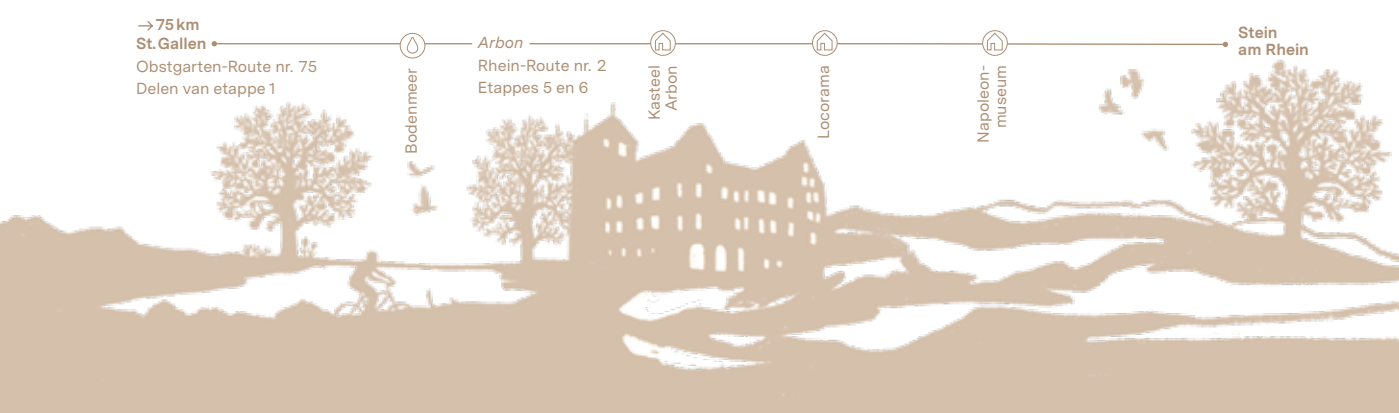

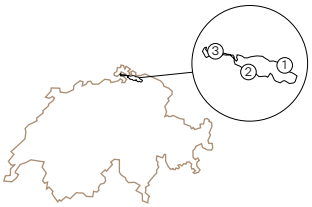

ROMANTISCHE TOCHT

Gezellige meren, dromerige wijnstreken, historische stadjes: op een driedaagse fietstocht met slaaptrailer.

① Stein am Rhein
Dit kleine middeleeuwse stadje is het vertrekpunt voor een ontdekkingstocht door de fietsregio's Thurgau en Schaffhauserland. Met de slaaptrailer die je hier kunt huren, wordt je reis heel romantisch.

② Schaffhauserland-Route
Vanuit Stein am Rhein ga je richting Klettgau, met zijn mooie kleine wijnbouwdorpjes en wijngaarden. Als je vroeg genoeg bent, kun je onderweg de wijnen van de verschillende wijngaarden proeven. 's Avonds kun je dan midden in de wijnstreek genieten van je favoriet.

③ Thurgauer-Route
Op de tocht van Stein am Rhein naar het Seebachtal zijn er tal van verfrissende afkoelmogelijkheden, bv. in de Nussbaumersee. Op boerderij Rappenhof of in het kartuizerklooster van Ittingen eindig je de dag op het droge. De tocht eindigt met een bezoek aan de kastelen Herdern en Freudenfels.

PAUZE IN

SCHAFFHAUSEN

De stad aan de Rijn is klein, maar er zijn hier veel culturele attracties. Hier bruist de lokale kunstscène en staan piepkleine podia in de schijnwerpers.

Bar en toneel
Het Haberhaus is een van die kleine theaters van Zwitserland die met veel liefde in stand worden gehouden. Voor het avondeten vóór de voorstelling kun je het beste in de kroeg vlak boven de theaterkelder gaan zitten en alle hapa's proberen.

Drinks met jazz
In de Neustadt Bar is het net zo gezellig als thuis. Elke zaterdag zorgen muzikanten voor jazzy klanken vanaf het podium.

Eén voor allen
In het Museum zu Allerheiligen vind je van alles: archeologie, geschiedenis, kunst en natuur worden hier onder één dak verenigd. Verder is de prachtige kruisgang de grootste van Zwitserland.

Kunst in kisten
Zes kisten, verspreid tussen het station, het Güterhof en de Rheinquai, verleiden je om even stil te staan en je te laten inspireren door kunst.

HUIZEN

Op weg met de Velovan

Jeugdherberg Stein am Rhein:
Met speeltuin en strandzwembad in de buurt.

Op naar Schaffhausen

Hotel zum Rüden:
dit hotel in Schaffhausen is een gildehuis uit de 18e eeuw.

→ 20 km
Stein am Rhein
Rhein-Route nr. 2
Deel van etappe 6

Diessenhofen

Rijnwaterval

→ 69 km
Schaffhausen
Rhein-Route nr. 2
Deel van etappe 7

Natuurcentrum Thurauen

Rheinsfelden
Glatt-Route nr. 29
Deel van etappe 1

Luchthaven Kloten

→ 64 km
Zürich
Mittelland-Route nr. 5
Etappe 3

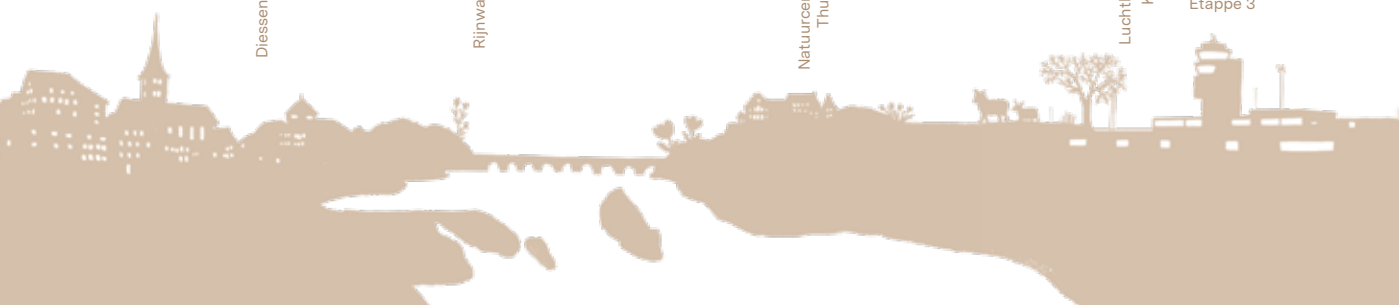

PAUZE IN

ZÜRICH

De stad is een ware schatkamer voor kunst in de openbare ruimte. Wandelen door de voormalige industriewijk Zürich-West.

Industriële geschiedenis
Voor de ingang van de scheepswerven herinnert een scheepsschroef aan de tijd dat hier nog schepen gebouwd werden. Nu wordt het gebouw gebruikt voor theater en concerten en als restaurant.

Alle schroeven los
De sculpturen op de Escher-Wyss-Platz doen denken aan opzetstukken voor een schroevendraaier. Los Carpinteros creëerden ze om het industriële verleden van de wijk te eren.

Muurschilderingen
"Melody" zet vanaf een huismuur in de Limmatstrasse met haar papieren schip koers naar de Escher-Wyss-Platz. Deze muurschildering is van de Zürichse kunstenaar Redl.

Betonnen kunst
"The No Problem Sculpture" aan de Turbinenstrasse is een ontwerp van Not Vital. De optelsom van de lengtes van het betonblok is precies gelijk aan de hoogte van het Renaissance Zurich Tower Hotel.

Op naar Zürich

Ameron Zürich Bellerive au Lac: het hotel in art-decostijl pal aan het Meer van Zürich.

Aarau

Spoorwegbrug bij Brugg

PAKLIJST STEDENTRIP

MAMMUT SEON 2L HS REGENJAS

- ☐ **Dansen in de regen**
  Dankzij de iets langer gemaakte rug en de goed weggewerkte ritssluiting blijft alles droog, zelfs je smartphone.
- ☐ **De nachten veroveren**
  Mooie ruggen kunnen ook mooi reflecteren om goed zichtbaar te zijn in het donker.

MAMMUT XERON 15 WAXED RUGZAK

- ☐ **Comfortabele schouders**
  De schouderbanden zijn anatomisch gevormd en zacht gewatteerd, zodat je stedentrip ook langer mag duren dan gepland.
- ☐ **Goed geordend**
  De binnenkant van de rugzak heeft voldoende vakken, zodat portemonnee en dergelijke snel bij de hand zijn.

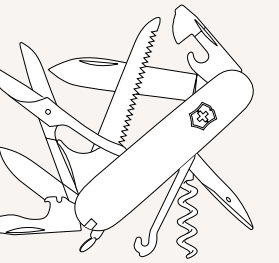

VICTORINOX ZAKMES

- ☐ **Voor allerlei noodgevallen**
  125 jaar geleden creëerde de jonge messensmid en knutselaar Karl Elsener het "originele officiers- en sportmes". Nu mag het kleine rode zakmes in geen enkele zak ontbreken.

In duizenden jaren tijd heeft de relatie tussen mens en dier zich veranderd, ontwikkeld en versterkt. Dieren zijn naast voedselbronnen ook vrienden en helpers geworden.

Le Noirmont
Te paard door de Jura
47

Val Müstair
Een boerderij voor iedereen
48

Prêles & Ligerz
De man met de vogel
52

Lausanne
Drievoudig
54

←
Een groen mekka voor uitstapjes te paard: de Franches-Montagnes in de Jura (p. 47).

MENSEN

Wijnstok snoeien

Om de wijnproductie te bevorderen worden scheuten teruggesnoeid. Hoe minder een wijnstok draagt, hoe beter de grootte en de kwaliteit van de druiven.

Ontknoppen

Ongewenste en slecht groeiende knoppen en scheuten worden verwijderd. Ook dit komt de kwaliteit van de druiven ten goede.

Druivenoogst

De druiven worden geoogst. Het ideale tijdstip hiervoor is als een optimaal evenwicht tussen suikergehalte en zuurtegraad is bereikt.

Uitdunnen

Om de hoge kwaliteit te garanderen, wordt het aantal druiven teruggebracht. Dit leidt tot een grotere suikerophoping in de overblijvende druiven.

Ambachtelijke wijn

Wijnstokken zijn tere planten. In elk jaargetijde vragen ze toewijding en zorg. Door het steil hellende terrein met weinig ruimte voor wijngaarden is het in Zwitserland vaak onmogelijk om wijngaarden machinaal te bebouwen. Daarom zijn de belangrijkste werktuigen van de wijnboeren hier nog altijd hun handen. Dankzij traditionele verwerkingsmethoden ontstaan originele Zwitserse wijnen die van uitgekiend vakmanschap getuigen.

swisswine.ch

SWISS WINE | OF COURSE

Belevenis op de boerderij

Een boerderij is een microkosmos vol kleine en grote avonturen. Zodra op een boerderij de staldeur wordt geopend, gaat er een wereld open waarin je bij het ochtendgloren de eieren voor het ontbijt uit het kippenhok haalt, met de dieren een alpenweide verder trekt of appels omtovert tot verse appeltaart voor een lekker tussendoortje. Op een boerderij is het nooit saai.

A

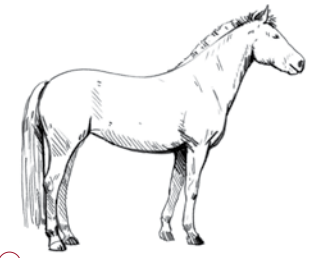

B

C

D

HET AFWISSELENDE BOERENLEVEN LEREN KENNEN

→ MySwitzerland.com/agritourism

Verse producten
In Zwitserland zijn er meer dan 10.000 boerderijwinkels. Wie een idee wil krijgen van de veelzijdigheid van de lokale landbouw, bezoekt dus het best een boerderijwinkel in de buurt.

Perspectiefwisseling
Of het nu gaat om muilezeltochten door bossen, leerpaden door ruige landschappen of paardrijtochten – boerderijen zijn het start- en eindpunt van vele avonturen.

Meehelpen
Een boerderij kent tal van facetten. Sommigen vinden het onderhouden van de kruidentuin leuk, anderen helpen graag in de stal of zorgen voor de boerderijhond.

Slaapgelegenheden
Je kunt slapen in het stro, in een simpele tipi of in een luxueuze boomhut: de verscheidenheid op boerderijen is overweldigend. Jong en oud slapen er diep en goed.

Ⓐ **Biobergün**
Winkelen in de boerderijwinkel
Graubünden

Ⓑ **Hof Chasseral Outdoor**
Trekking met muilezels
Jura & Drie Meren

Ⓒ **Boerderij Nyffeler**
Meehelpen in de kruidentuin
Bern

Ⓓ **Loisirs à la ferme**
Slapen in een boomhut
Vaud

FAMILY Destination

Family Destination
Vakantieoorden en -bestemmingen die hun aanbod specifiek afstemmen op de behoeften en wensen van kinderen en hun begeleiders krijgen het kwaliteitslabel Family Destination.

12u IN LE NOIRMONT

Te paard door de Jura

9:00
Trefpunt manege
Op de boerderij Le Peupé in Le Noirmont fokt de familie Boichat al 30 jaar Freiberger paarden. Alice Boichat vertelt ons tijdens een rondleiding over het laatste oorspronkelijke Zwitserse paardenras.

10:00
Goed gezadeld
Of je nu fan bent of nieuwkomer, Alice Boichat neemt de tijd om je over de omgang met de paarden te leren. Wie de tocht niet in het zadel wil beginnen, kan de koets nemen.

12:00
Op het paard
In de Franches-Montagnes zijn er zo'n 320 km aan ruiterroutes. Met een fris briesje in je haren en vogelgezang in je oren rijd je over kronkelende paden en door uitgestrekte landschappen.

16:00
Apéro à la jurassienne
Terug op Le Peupé kunnen honger en dorst op verzoek worden gestild met limonade, worst, Tête de Moine en Toétché, een vruchtenkoek uit de Jura.

18:00
Langer blijven
Vlakbij de boerderij ligt de Auberge du Peu-Péquignot, waar je een gezellig tijdelijk onderkomen wacht, inclusief ontbijt op het terras met uitzicht op de paarden.

Op bezoek bij de familie Boichat →

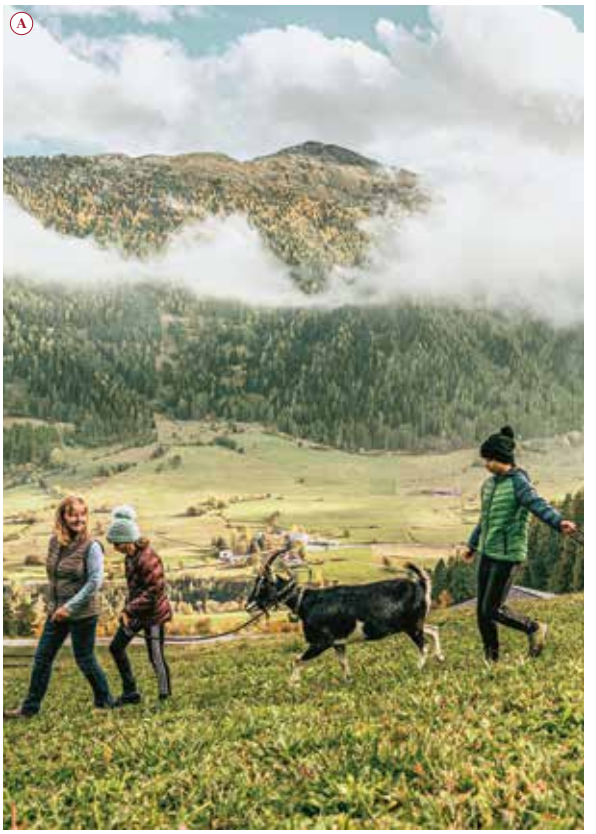
A

B

C

D

←

Ⓐ **Wandelen met geiten**
De geiten op Pütschai hebben af en toe beweging nodig en lopen graag met jong of oud mee door het Val Müstair – ze gaan letterlijk over heg en steg.

Ⓑ **Konijnen voeren**
Konijnen zijn vaak wat wantrouwig. Veel geduld en wat worteltjes kunnen daarbij helpen. Dan springen ze in een mum van tijd op je schoot.

VAL MÜSTAIR

Een boerderij voor iedereen

DUURZAAM BOEREN

In het Natuurpark Biosfera Val Müstair produceert 80 procent van de boeren biologische producten. Zo ook de familie Lamprecht. Hun twee boerderijen – Pütschai Josom en Craistas – worden als multigeneratieproject gerund. In 2003 hebben Rico en Vreni Lamprecht de boerderij gepacht en zes jaar later hebben ze het gekocht en gerenoveerd. Sindsdien zijn ze niet alleen blij met hun kinderen en kleinkinderen (die hier ook wonen), maar ook met gasten die meer over het ecosysteem Val Müstair willen leren.

←

Ⓒ **Gelukkige koeien**
Limousin koeien zijn goed te herkennen aan hun intens bruine kleur. Ze genieten intens van het weldadige krabbelen van boer Rico.

Ⓓ **Frieda's biggetjes**
Mama Frieda en haar biggetjes zijn niet alleen slim, maar ook bepaald niet schuw. Ze houden heel veel van geaaid worden … en natuurlijk van eten.

VICTORINOX

SPECTRA 3.0

LAAT INNOVATIE U VERDER BRENGEN

Verbreed uw horizon en stijg naar nieuwe hoogtes: met een ingenieus en duurzaam ontwerp voor zorgeloos reizen.

FROM THE MAKERS OF THE ORIGINAL SWISS ARMY KNIFE™
ESTABLISHED 1884

“TATSCH”

met ei

100 g	*bloem*
1 el	*suiker*
125 ml	*melk*
2	*eieren*
¼ el	*kaneel*
30 g	*suiker*
25 g	*boter*
Snufje	*zout*
	kwetsencompote

4 55 min

① Meng de bloem, een beetje suiker en een snufje zout in een kom. Klop de eidooiers los, voeg de melk toe en meng goed. Zeef de bloem erdoor, voeg de kaneel toe en klop tot je een glad beslag hebt. Dek het beslag af en laat het 30 minuten rusten. ② Klop het eiwit met het zout stijf. Voeg de resterende suiker toe en blijf kloppen tot het opgeklopte eiwit glanst. Voorzichtig onder het beslag vouwen. ③ Verhit een beetje boter in de pan. Zet het vuur lager, voeg het beslag toe en laat dit ca. 3 min. bakken tot de onderkant loslaat en lichtbruin is, dan voorzichtig omkeren. Voeg een beetje boter toe en bak het in ca. 2 minuten klaar. ④ Met twee houten pollepels in stukken trekken, bestuiven met poedersuiker en serveren met kwetsencompote.

Typically Swiss Hotels
← Vind voor elke smaak en voorkeur de juiste kamer. In de brochure staan ook alle eierrecepten. → MySwitzerland.com/brochures

12u IM VAL MÜSTAIR

Onderweg in de Biosfera

9:00
Picknick kopen
In de bezoekersruimte van Agricultura Val Müstair in Müstair kun je heel veel over de lokale landbouw en landbouwproducten leren. Neem wat salsiz en kaas uit de koelkast mee voor een picknick om 12 uur.

10:00
Brood en Co.
Vers brood koop je bij bakkerij Meier. De juiste kruidenthee en het dessert in de vorm van koekjes of notentaart vind je in het Unesco-werelderfgoed Klooster St. Johann.

12:00
Het overzicht behouden
Over een zigzagpad door het bos loop je van Müstair omhoog naar de kasteelruïne Balcun At. Er is nog maar weinig over van het vroegere kasteelcomplex, maar des te meer van het Val Müstair. Het uitzicht reikt hier tot in het naburige Zuid-Tirol.

15:00
Speurtocht
Voor de poort van het klooster begint de speurtocht “Chatscha Jaura”. Elf posten leiden langs de rivier naar Sta. Maria en laten zien hoe duurzaamheid hier geleefd wordt.

18:00
Vakantie op de boerderij
Je na het werk op de boerderij van Vreni en Rico Lamprecht in Sta. Maria (p. 49) in de zachte veren laten vallen.

Op bezoek bij de familie Lamprecht →

PRÊLES & LIGERZ

De man met de vogel

KAKETOEDAME LULU

Hoewel niet expliciet, speelde de schrijver Friedrich Dürrenmatt toch met de gedachte om een vogel te hebben – letterlijk en metaforisch. In werkelijkheid had hij er twee: Shakespeare, een valkparkiet, was de eerste gezinsuitbreiding voordat kaketoe Lulu arriveerde. Volgens Charlotte Kerr, Dürrenmatt's tweede vrouw, was Lulu verliefd op "Fritz" Dürrenmatt en dacht ze dat hij een reuzenkaketoe was. Ze staarde dan ook boos naar Charlotte.

Friedrich Dürrenmatt

“Wat allen aangaat, moet door allen opgelost worden.”

Hij zou vorig jaar 100 jaar oud zijn geworden. De literaire virtuoos, de favoriet op verplichte literatuurlijsten voor eindexamens, het bijzondere talent dat tot in het buitenland gevierd wordt: Friedrich Dürrenmatt. Als kind wist hij al dat hij ooit kunstenaar zou worden. Geboren en getogen in het landelijke Konolfingen, in kanton Bern, is de toneelschrijver nog steeds een van de populairste reclameborden van het land. Met zwarte humor en spitsvondige woorden gaf hij vorm aan het beeld dat men bijvoorbeeld in China en Japan van Zwitserland had.

Parallel aan de internationale bekendheid van zijn provocerende, maatschappijkritische en politieke werken, bleef hij altijd diep verbonden met zijn wortels. “Ik ben geen dorpsschrijver. Maar ik kom uit een dorp, en dus ben ik nog steeds een dorpeling die langzaam spreekt, geen stadsmens, zeker geen grotestadsmens, ook al zou ik niet meer in een dorp kunnen wonen”, zei Dürrenmatt eens. In zijn beroemd geworden werken zoals “Het bezoek van de oude dame” of “De natuurkundigen”, verpakte hij ook intellectuele wereldreizen altijd in een microkosmos: hij plaatste grote thema’s zoals oorlog, morele, ethische en existentiële afgronden van de mensheid in een decor van groteske kleinburgerlijkheid. Zijn scherpe en ongemakkelijke woorden veroorzaakten herhaaldelijk opschudding en controverse, zoals zijn toespraak “Zwitserland – een gevangenis” bij de uitreiking van de Gottlieb Duttweiler Prijs in 1990.

Dürrenmatts invloed is tot op de dag van vandaag gebleven: zijn tijdloze woorden en gedachten, zoals het titelcitaat “Wat iedereen aangaat kan alleen door iedereen opgelost worden” uit “De natuurkundigen”, wordt door elke generatie opnieuw geïnterpreteerd en verder ontwikkeld. Het zijn woorden waarvoor hij meer dan eens geëerd werd met onderscheidingen zoals de Schiller Prijs, de Georg Büchner Prijs of zelfs een naar hem genoemde asteroïde. En ook al waren zijn schilderijen veel minder populair dan zijn geschreven werken, toch zijn er meer dan 1700 schilderijen van hem bewaard gebleven. Die zijn grotendeels tentoongesteld in zijn vroegere woonhuis, het Museum Centre Dürrenmatt bij Neuchâtel, waar hij in 1990 ook stierf. Eén ding is dus zeker: Dürrenmatt zal in de hoofden van mensen over de hele wereld nog honderden jaren voortleven.

12u IN PRÊLES & LIGERZ

9:00
Naar het “Balkon van de Jura”
Vanuit het wijndorp Ligerz brengt de “Vinifuni” kabelspoorweg je door schilderachtige wijngaarden hoog boven het Meer van Biel naar Prêles.

9:30
In Dürrenmatts voetsporen
Kaketoe Lulu leidt je op de 5 km lange route met 13 interactieve posten niet alleen door het leven van de Zwitserse schrijver, maar ook over uitgestrekte velden, door groene bossen en idyllische wijngaarden terug naar het Meer van Biel.

11:30
Picknick in het bos
Onderweg stoppen we even in het bos, waar tal van gezellige plekjes voor een picknick zijn.

14:00
Met scherpe lens
Onderweg is er een mooie gelegenheid voor kiekjes: op het Dürrenmatt-Bänkli is niet alleen zijn bril gemonteerd, ook kaketoe Lulu laat er zich van haar fotogenieke kant zien.

15:00
Verder per boot
Met een rugzak vol herinneringen nodigt de boottocht van het Meer van Biel naar het Meer van Neuchâtel je uit tot bezinning en ontspanning.

16:00
Einde van het verhaal
In het Centre Dürenmatt in Neuchâtel, waar de schrijver woonde en stierf, kun je zijn schilderijen bekijken.

Themaroute rond Friedrich Dürrenmatt →

LAUSANNE

Drievoudig

Met het meer, de oude binnenstad en de natuur is de omgeving van Lausanne een geweldige speelplaats voor sportliefhebbers. Maar ook voor recreanten is er bij alle drie veel te genieten.

DE BEWOGEN STAD

In 1915 was er nog niets dat erop wees dat Lausanne het middelpunt van de Olympische wereld zou worden. Dat het desondanks zover kwam, dankt de stad aan de vastberadenheid van een Franse baron. Pierre de Coubertin, stichter van het Internationaal Olympisch Comité (IOC), was erg gesteld op de omgeving van Lausanne. Toen de Eerste Wereldoorlog uitbrak, zocht De Coubertin een neutrale plek om het IOC op te richten; hij koos voor Lausanne.

Nu stroomt de sportgeest Olympia door de oude binnenstad, over de Sauvabelin-heuvel en omlaag naar het Meer van Genève – het is een deel van de lokale identiteit geworden. En alsof de Coubertin het allemaal heeft voorzien, is de stad nu niet alleen een bakermat van sport, maar een centrum voor allerhande wedstrijden en trainingen. Bijvoorbeeld voor de triatlon, die in 2000 in het wedstrijdprogramma van de Olympische Spelen werd opgenomen. Het multidisciplinaire evenement, bestaande uit zwemmen, fietsen en hardlopen, kan in de regio heerlijk beoefend worden – zelfs zonder lange afstanden af te leggen.

Lausanne en zijn sportieve kant leren kennen →

Zwemmen in het

MEER

Bijna net als aan zee

In de zomer lijkt het Meer van Genève wel een mediterrane Rivièra – perfect om 's ochtends een rondje te zwemmen.

Vanaf de Bellerive-Plage langs de oever

Hardlopen in de

OUDE BINNENSTAD

Bergop en bergaf

Langs de oever van het meer en de trappen op naar het Olympisch Museum: de eindsprint in het historische centrum is het perfecte einde.

2,5 km vanaf Ouchy – Esplanade de la Cathédrale

Fietsen in de

NATUUR

Door de wijngaarden

Tijdens de fietstocht door Lavaux zijn de uitzichten op het meer en de Alpen vanuit de lokale wijngaarden onvergetelijk. Bovendien gaan de tochten door historische wijnbouwdorpen, zoals Epesses en Riex, waar wijnliefhebbers even kunnen stoppen om het edele vocht te proeven.

30 km van Lutry naar Corsier

Wandelen aan het

MEER

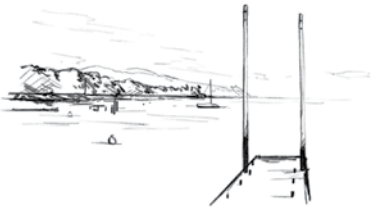

In de oase

De route vanaf Ouchy, langs het meer, lijkt met drie parken, de rozentuin en het meer wel een enorme oase. Vanaf Pully neemt de boot het op de terugweg naar Ouchy over van het zwemmen.

4000 stappen van Ouchy naar Pully

Proeverijen in de

OUDE BINNENSTAD

Apérotijd in het park

Opgewonden door alle drukte in de hippe wijk Flon, kun je vlak ernaast in het park in de Brasserie de Montbenon, omgeven door groen, proosten op alle prachtige dingetjes die je gekocht hebt.

1500 stappen van Flon naar de Brasserie

Genieten in de

NATUUR

Het is zo groen

Beukenbos, plantages, botanische tuin en uitzicht – het Milan Park op de Montriond-heuvel is een plek om uit te rusten en tot rust te komen. Ga in het gras liggen en kijk hoe de flora groeit.

1000 stappen van het uitzichtpunt naar de Jardins Botaniques

DE GROENE STAD

Als je Lausanne als een mens zou beschrijven, dan zouden de voeten waarschijnlijk het meer zijn en het hoofd een boomtop. Want behalve de vele heuvels, steile straatjes en trappen die de oude binnenstad van Lausanne zo charmant maken, heeft de stad nog een tweede kant. Een waarin veel groen groeit, waar dieren zich thuis voelen en waar mensen een plek om zich terug te trekken hebben gevonden. Het oppervlak aan parken en tuinen is 350 hectare, wat Lausanne tot een van de groenste steden ter wereld maakt. Zelfs in het centrum, aan de zuidrand van de wijk Flon, ligt nog een stuk bos.

En alsof de stad nog niet groen genoeg was, werken verschillende projecten aan nog meer biodiversiteit in de stad. Een groot project is bijvoorbeeld het beplanten van de vele platte daken. Want vooral in de zomer zorgen zulke groene oppervlaktes via verdamping voor de nodige verkoeling van het stadsklimaat. Daarnaast worden er meer dieren en planten gestimuleerd en ook wordt de isolatie van het gebouw verbeterd. Als alle platte daken van Lausanne vergroend zouden worden, dan zou dat een miljoen vierkante meter groene ruimte opleveren. Op het congrescentrum Beaulieu zoemen nu al bijen van bloem tot bloem.

Ook de tentoonstelling “Lausanne Jardins”, die om de vijf jaar in de zomer plaatsvindt, brengt groen tussen de betonnen oppervlakken. Sinds 1997 laten kunstenaars en landschapsarchitecten op een speelse en artistieke manier zien dat een samenspel tussen natuur en functionele stedelijke ruimte heel goed mogelijk is. Zo heeft de stad bijvoorbeeld de muurschildering bewaard met het meisje dat de planten die uit de muren groeien water geeft. De kunstwerken zijn op verschillende plaatsen in Lausanne te ontdekken, en op de Avenue du Leman zelfs twee keer.

De stad Lausanne en zijn groene kant leren kennen →

QUIZ

Vind de oplossing en win een koffer van Victorinox. Meedoen op: MySwitzerland.com/quiz

1 2 3 4 5

6 7 8 9 10 11

Uitgever
Zwitserland Toerisme
Morgartenstrasse 5a, 8004 Zürich,
Zwitserland

Concept | tekst | redactie
Transhelvetica, Passaport AG:
Jon & Pia Bollmann | Michèle Fröhlich
Max Wild | Leandra Reiser
Layout | illustratie
Anna Sarcletti | Sarian Strebel
→ passaport.ch → transhelvetica.ch

Zwitserland Toerisme:
Alexandra Schedler | Anouk Blum
Christine Peter | Elena Ospelt | Felix Pal
Hans Estermann | Jan Karlen
Jérôme Lacourrège | Monica Danuser
Nicole Meier| Nina Vanoli | Oliver Nyffeler
Sabina Brack | Samuel Schläfli
Sarah Haslebacher | Sarah Krauer
Stephanie Ackermann| Susanne Berther
→ MySwitzerland.com

Foto's
Pagina 13, © Milo Zanecchia
Pagina 22, © Brasserie des Halles de l'île
Pagina 23, © StadtKonzeptBasel
Pagina 23, © Le Bateau-Lavoir / Alamy
Pagina 23, © La Barje
Pagina 51, © Juliette Chrétien
Pagina 52, © Alamy

Alle andere foto's door Zwitserland Toerisme en partners ter beschikking gesteld.

Illustratie
Silvan Borer → silvanborer.com
Mira Gisler → miragisler.ch (p. 51, 59, 60, 61)
Katrin von Niederhäusern, Janine Wiget
→ katrin.cool → janinewiget.com (p.58)

Copyright Zwitserland Toerisme, alle rechten voorbehouden.

Oplage 285.000
Talen de | fr | it | en | nl | es
Druk Swissprinters AG
→ swissprinters.ch

printed in switzerland

Colofon, quiz & partners

Door Zwitserland Toerisme aanbevolen: MySwitzerland.com/strategicpartners

FSC www.fsc.org MIX Paper from responsible sources FSC® C021036

Strategische premiumpartners

HotellerieSuisse 1 — hotelleriesuisse.ch

Swiss Travel System. 2 — mystsnet.com

SWISS 3 — swiss.com

Strategische partners

American Express 4 — americanexpress.ch

coop 5 — coop.ch

Europcar 6 — europcar.ch

Zurich Airport 7 — zuerich-airport.com

flyender 8 — fly.enderdiagnostics.com

GASTROSUISSE 9 — gastrosuisse.ch

Kaasuitzwitserland 10 — kaasuitzwitserland.nl

VICTORINOX 11 — victorinox.com

Officiële partners

Appenzeller Bier — appenzellerbier.ch

BMC — bmc-switzerland.com

Gübelin — gubelin.com

Hallwag Kümmerly+Frey — swisstravelcenter.ch

Harley-Davidson — harley-davidson.com

Hertz — hertz.ch

Kambly — kambly.ch

Kirchhofer — kirchhofer.com

Landquart Fashion Outlet — landquartfashionoutlet.com

Mammut — mammut.com

SWICA — swica.ch

Swiss Education Group — swisseducation.com

swiss-ski-school.ch

swissinfo.ch — swissinfo.ch

swissrent.com — swissrent.com

Swiss Wine — swisswine.ch

visana — visana.ch

CONCIERGE

De conciërge staat discreet voor je klaar. Met veel informatie en tips vervult hij al je wensen.

Welke accommodatie 1 – 8 is de juiste voor jou? De oplossing vind je op de volgende bladzijde. →

Zwitserland Toerisme en Transhelvetica hebben acht accommodatiebrochures gemaakt waarin voor elke smaak en stemming hotels worden voorgesteld. Vind de accommodatie die bij jou past!

Ben je toe aan vakantie?

We hebben 600 selecte accommodaties gesorteerd op interesses. Ben je klaar om je volgende time-out te plannen?

Ja

nee

Ben je met je team de volgende workshop of bedrijfstrip aan het plannen?

Ja

nee

Je hebt inspiratie nodig!
Je vindt deze op p. 62 of
→ MySwitzerland.com/hotels

Ja

nee

De natuur is je vriend en je zou het liefst de hele dag buiten zijn?

Ja

nee

Ben je sportief op weg?

Ja

nee

7
SWISS BIKE HOTELS

Diep doorademen. Het komt wel goed. Begin nog een keer rustig bij het begin.

4
INSPIRERENDE SEMINARHOTELS

Ja

nee

Weet je zeker dat je toe bent aan vakantie?

Begin je pas binnenshuis echt goed te bloeien?

Ja

nee

Zijn design, kunst en stijlvolle dingen belangrijk voor je?

Ja

nee

3
BOUTIQUE & DESIGN HOTELS

Kalmeert de gedachte aan warm water en de intense geur van hout je?

nee

Ja

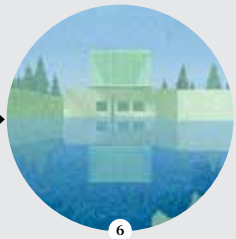

6
SPA & VITALITY HOTELS

Geen van beide? Dan heb je vast een familie die steeds de regels verandert.

Ja

nee

Ben jij pas gerust als alles rustiek en vol Zwitserse charme is?

Ja

nee

2
TYPICALLY SWISS HOTELS

Aha! Ben je een historicus in hart en nieren en wil je graag een reis terug in de tijd maken?

nee

Ja

1
SWISS HISTORIC HOTELS

Hebbes! De winter is jouw seizoen en je wilt meteen uit je bed de vers besneeuwde pistes op?

Ja

nee

5
SWISS FAMILY HOTELS & LODGINGS

8
SNOW SPORTS HOTELS

Alle boekjes in een oogopslag:
→ MySwitzerland.com/brochures

Van de allermooiste Spa & Vitality hotels tot gecertificeerde wellnessbestemmingen – de nadruk ligt bij Spa & Vitality hotels op het welzijn van de gasten, de natuurbelevenissen en een goed ontwikkelde wellnessinfrastructuur.

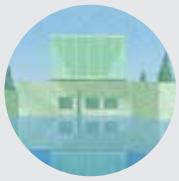

BOSBADEN

Het bos maakt gezond, dat hebben talrijke studies reeds aangetoond. De Japanners hebben zelfs hun eigen term voor een rustgevend verblijf onder de bomen. “Shinrin Yoku” betekent “een bad nemen in de sfeer van het bos”. Wie toe is aan een time-out in een rustiger wereld en meer wil weten over baden in het bos, vindt de juiste inspiratie in het boekje “Spa & Vitality Hotels”.

Met hun individuele behandelingen en persoonlijke verzorging bieden deze accommodatie-oases diepe ontspanning voor lichaam en ziel – vaak midden in de natuur. Zo ook in de wellnessbestemming Leukerbad. Het dennenhout in het nabijgelegen Pfynwald verspreidt een bijna ongeëvenaarde geur.

BOSBADEN IN LEUKERBAD

Vaak gezien *alpenden*

De thermaalbaden van Leukerbad liggen midden in een schitterend Alpenpanorama genesteld. Zittend in de thermaalbaden dwaalt je blik over steile kliffen en dichte bossen – naar de piek van de Daubenhorn en de Gemmipas.

Bosbaden: Pfynwald

WELLNESS Destination

Wellnessbestemmingen bieden een combinatie van uitzonderlijke kuurbaden, gebalanceerde gezondheidsconcepten en actieve onthaasting.
→ MySwitzerland.com/spa

LEUKERBAD

Bron van het geluk

Zelfs de Romeinen kenden de geneeskrachtige werking van de warme bronnen van Leukerbad al. Sindsdien hebben nog vele anderen het thermaalbad hier bezocht en er een plek gevonden die lichaam en ziel raakt: Leukerbad ligt goed beschermd in een zijdal van Wallis. Het is het start- en eindpunt voor verrijkende tochten naar de wandelgebieden Gemmipas en Torrent, van waar je de idyllische Daubensee en de uitdagende via ferrata op de Dauberhorn bereikt. 65 thermale bronnen monden uit in 300 wellnessbehandelingen waarbij je heerlijk kunt wegdromen, omgeven door weelderige landschappen en machtige Alpenketens. In Leukerbad is de thermale cultuur toegankelijk voor iedereen die op zoek is naar zin en ontspanning.

Met de Summer Card krijg je toegang tot de twee kabelbanen die je naar de huisbergen en naar verschillende thermaalbaden brengen.

Spa & Vitality

SPA & VITALITY HOTELS

MySwitzerland.com/spa

Sauna, Medical Treatment of buitenzwembad: de gasten van Spa & Vitality Hotels genieten van uitstekende en goed verzorgde wellnesshotels midden in de mooiste Zwitserse natuur. Precies wat gezondheidsbewuste mensen nodig hebben.

Hotel Saratz
Pontresina

The Alpina Gstaad A
Gstaad

INSPIREREN-DE SEMINAR-HOTELS

MySwitzerland.com/inspiratie

Vergaderen met uitzicht op een prachtig bergpanorama, in een voormalig klooster of in een luxe hightech tent: Inspirerende Seminarhotels zorgen met hun bijzondere locatie en uitzonderlijk ondersteunend programma voor geslaagde vergaderingen.

Rigi Kulm Hotel
Rigi

Hotel Vitznauerhof B
Vitznau

SWISS BIKE HOTELS

MySwitzerland.com/bikehotels

Trails, bikewerkplaats of eigen bikeverhuur: Swiss Bike Hotels stillen de adrenalinehonger van iedere waaghals.

Ameron Swiss Mountain Hotel Davos C
Davos

SWISS FAMILY HOTELS & LODGINGS

MySwitzerland.com/familyhotels

Dagopvang, sprookjesuur, kinderspa, bioscoopzaal of avontuurlijke speeltuin: in de Swiss Family Hotels & Lodgings staan de behoeften van de kleintjes altijd voorop.

Campofelice Camping Village D
Tenero-Contra

BOUTIQUE & DESIGN HOTELS

MySwitzerland.com/boutiquedesign

Hoge ontwerpeisen, een duidelijke vormtaal, zorgvuldig geselecteerde materialen – Boutique & Design Hotels worden gekenmerkt door inspirerende architectuur en design.

Hotel Villa Honegg E
Ennetbürgen

Whitepod Eco Luxury Hotel
Les Giettes

SWISS HISTORIC HOTELS

MySwitzerland.com/historic

Of je nu een groots hotel uit de belle époque kiest of een barok pensionnetje: in de Swiss Historic Hotels slapen gasten achter door geschiedenis doordrenkte muren en genieten ze van de sfeer van vervlogen tijden.

Hotel Waldhaus Sils F
Sils i.E.

TYPICALLY SWISS HOTELS

MySwitzerland.com/typically

Regionale bouwstijl, traditionele inrichting of Zwitserse specialiteiten op het menu: Typically Swiss Hotels – zowel de stadspaleizen als de landelijke hotels – laten het hart van elke Zwitserlandliefhebber sneller kloppen.

Berghaus Niesen Kulm
Niesen

Hostellerie Le Petit Manoir G
Morges

↑
Informatie over verdere hotels en accommodatie.

Hotels

Acht accommodatiebrochures
← Vind voor elke smaak en voorkeur de juiste kamer.

Alle boekjes in een oogopslag:
→ MySwitzerland.com/brochures

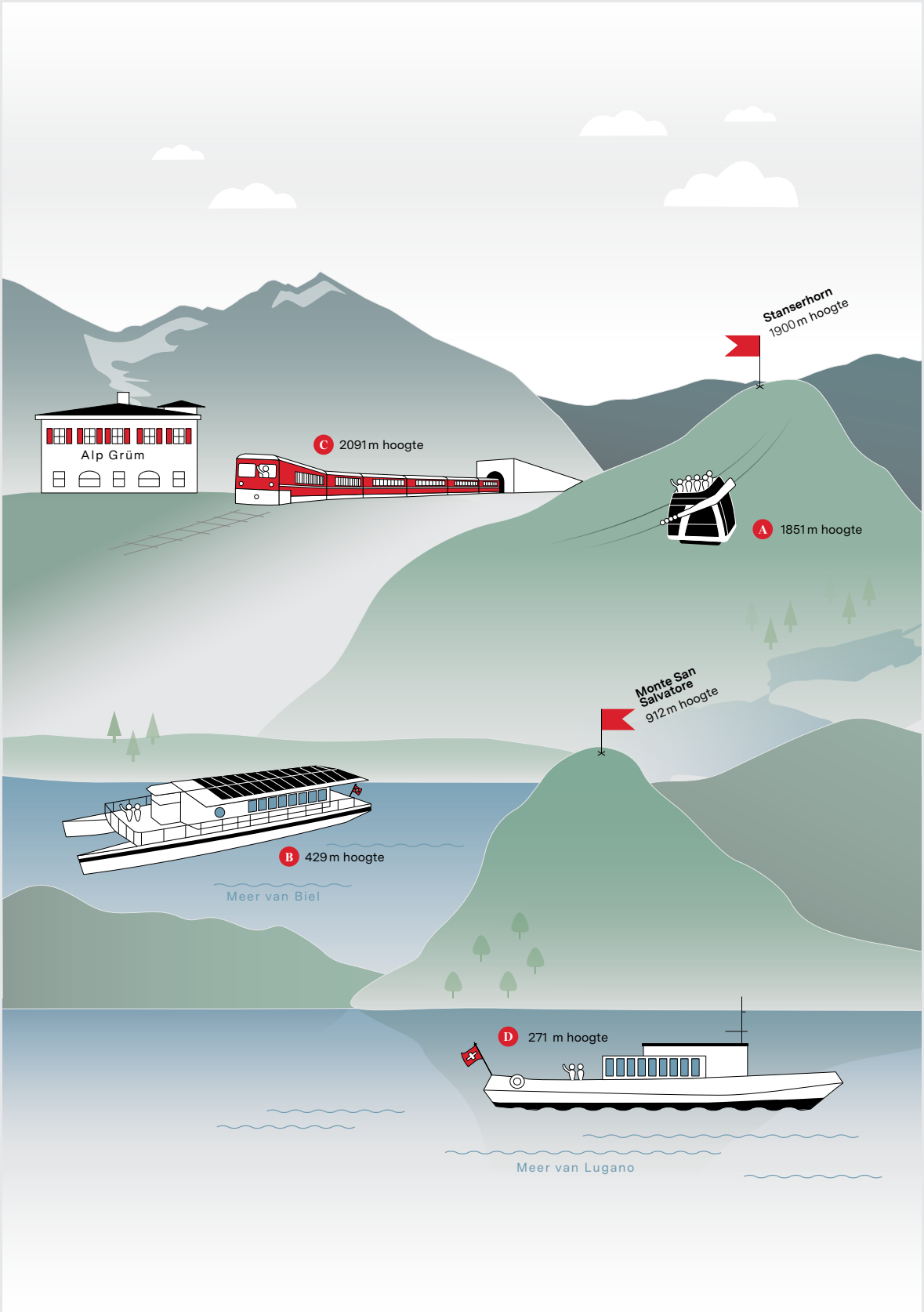
Stanserhorn
1900 m hoogte
Alp Grüm
C 2091 m hoogte
A 1851 m hoogte
Monte San Salvatore
912 m hoogte
B 429 m hoogte
Meer van Biel
D 271 m hoogte
Meer van Lugano

Wie duurzaam wil reizen, vertrouwt op het openbaar vervoer. Niets is eenvoudiger, want Zwitserland heeft het dichtste vervoersnetwerk ter wereld. Maar er zijn enkele speciale vervoermiddelen die nog een stap verder gaan op het gebied van duurzaamheid en die normen stellen voor de toekomst.

Stans → Stanserhorn

Stanserhorn-bahn

Nostalgisch en uniek

A De reis naar de Stanserhorn combineert geschiedenis en heden. De passagiers reizen net als 130 jaar geleden in traditionele houten wagons naar het middenstation. De overstap is een totale paradigmaverschuiving: op de CabriO-Bahn reizen de gasten niet alleen binnen, maar ook op de gondel met open bovendek. Het uitzicht met de wind in je gezicht is inspirerend: 100 kilometer Alpenketens, 10 Zwitserse meren en de Stanserhorn, waar je een wandeling maakt en geniet van culinaire genoegens.

De CabriO loopt op zonne-energie en werd om die reden in 2015 bekroond met de Zwitserse Solar Prize.

Meer van Biel

"MobiCat"

Gewichtloos en efficiënt

B Het elektrische schip MobiCat is een uitstekend voorbeeld van openbaar vervoer in de 21e eeuw: dit schip op zonne-energie voorziet zichzelf van stroom en het overschot aan energie wordt in het stroomnet van Biel/Bienne gepompt. De catamaran glijdt soepel over het water, wat een onthaastend effect heeft.

Winnaar van de Zwitserse Solar Prize 2019.

Poschiavo → Alp Grüm

Rhätische Bahn

Door het bergkanton

C Alp Grüm is een parel te midden van de bergen van Val Poschiavo en kan alleen te voet of per trein bereikt worden. De Rhätische Bahn omhoog naar de alp wordt volledig met waterkracht aangedreven. De iconische rode trein getuigt van milieubewustzijn: het energieverbruik van treinen en stations wordt regelmatig gecontroleerd, onder de loep genomen en geoptimaliseerd met innovatieve energie- en recyclingconcepten.

De hoofdwerkplaats van de RhB in Landquart wordt verwarmd met afstandsverwarming van de afvalverbrandingsinstallatie.

Meer van Lugano

Elektrisch motorschip Ceresio

Pionier in elektrificatie

D De "vecchia signora" begrijpt als geen ander de veranderende tijden: de MNE Ceresio 1931 is immers al 90 jaar oud en schakelde in 2021 als eerste over op e-stoomboten. Ze glijdt nu behendig over de wateren van Ticino en is in vele opzichten een pionier: niet alleen het eerste snel oplaadbare en emissievrije schip, maar ook het eerste schip dat dagelijks in de lijndienst verkeert.

De Green Line is de eerste 100 % elektrische lijn in Lugano.

Grand Train Tour of Switzerland

Reis naar de hoogtepunten van Zwitserland en bewonder het prachtige landschap door het treinraampje – met de Swiss Travel Pass kun je nog meer ontspannen. → GrandTrainTour.com

» 1280 kilometer
» Het hele jaar door
» Unesco-werelderfgoed

Op weg door Zwitserland

Eén kaartje voor alles

Swiss Travel Pass

Met één enkel ticket kunnen reizigers gedurende 3, 4, 6, 8 of 15 dagen heel Zwitserland verkennen per trein, bus en boot. Bovendien biedt de pas gratis toegang tot meer dan 480 musea en tentoonstellingen. Een voorbeeld voor vier dagen:

1

Zürich → Luzern

Na een dag in de straatjes van de oude binnenstad van Zürich ga je met tram 4 langs de Limmat naar het station. Van hieruit rijdt om de 30 minuten een trein naar Luzern.

2

Luzern

In Luzern volgen de hoogtepunten elkaar op. Na uitgebreid flaneren staan een bezoek aan het kunstmuseum en een boottocht op het Vierwoudstedenmeer op het programma.

3

Luzern → Rigi

Daarna is er een audiëntie bij de Koningin van de Bergen: op de Rigi wacht je een dag vol frisse berglucht, regionale specialiteiten en alpiene idylle. Naast de Rigi zijn ook de reizen naar de Stoos en de Stanserhorn inbegrepen in de Swiss Travel Pass.

4

Rigi → Lugano

De laatste etappe gaat naar Lugano, de Zwitserse stad met een Italiaanse ziel. Met een gereserveerde zitplaats in de Gotthard Panorama Express wordt de reis naar Ticino een waar genoegen.

→ MySwitzerland.com/swisstravelpass

Rijplezier zonder onderbreking

De Grand Tour of Switzerland is een roadtrip die moeiteloos met een elektrisch voertuig gedaan kan worden. Langs de hele route zijn er oplaadpunten die je een even gemakkelijk als schoon rijplezier garanderen.

Met de Grand Tour App heb je de Grand Tour of Switzerland altijd bij je:
→ MySwitzerland.com/grand-tourapp

Hotels met aansluiting

Wie Zwitserland per elektrische auto ontdekt, moet wel af en toe de accu opladen. Op de website MySwitzerland.com/e-grandtour of in de Grand Tour App vind je alle oplaadpunten.

Swiss Bike Hotels
(A) *Parkhotel Margna, Sils i.E.*

Spa & Vitality Hotels
(B) *Bad Horn Hotel & Spa, Horn*

Boutique & Design Hotels
(C) *B2 Boutique Hotel + Spa, Zürich*

Swiss Historic Hotels
(D) *La Couronne Hotel & Restaurant, Solothurn*

Inspirerende Seminarhotels
(E) *Schloss Hünigen, Konolfingen*

Typically Swiss Hotels
(F) *Romantik Hotel Mont-Blanc au Lac, Morges*

Swiss Family Hotels & Lodgings
(G) *Parkhotel Brenscino Brissago*

GOED OM TE

WETEN

1

Gebaad

Eenzelfde hoeveelheid water als 4000 badkuipen stroomt 's zomers elke seconde over de Rijnwaterval naar beneden.

Zürich → Appenzell

2

Gekoeld

In de middaghitte trekken marmotten zich terug in hun zomerholen. Wie dus de alpiene bewoners in de Tectonic Arena Sardona wil observeren, heeft 's morgens of later in de middag de beste kansen.

Appenzell → St. Moritz

3

400 m
diep,
13 km
lang
is de Rijnkloof, de "Grand Canyon" van Zwitserland.

St. Moritz → Lugano

4

Gekronkeld
Gotthardpass

2107 M HOOG
300 MIN,
24 HAARSPELDBOCHTEN

De met kinderkopjes geplaveide Tremola op de zuidflank van de Gotthardpas is het langste architectonische monument van Zwitserland.

Lugano → Zermatt

5

Verwarmd

De wijnen van Lavaux rijpen dankzij de vele warmte: van de zon, de weerspiegelingen op het Meer van Genève en de warmte die de muren 's nachts afgeven.

Zermatt → Lausanne

6

Rondtrekken

523

kilometer lang is het wandelroutenetwerk in het Natuurpark Jura vaudois.

Lausanne → Neuchâtel

7

Geschilderd

Het kasteel van Gruyères werd vanaf 1849 een kunstenaarsresidentie. Tegenwoordig sieren de toen gemaakte schilderijen van Jean-Baptiste Camille Corot en Barthélemy Menn de muren.

Neuchâtel → Bern

8

Gerijpt

De gaten in kaas – zoals in de Emmentaler – ontstaan tijdens het rijpingsproces. Ook worden ze veroorzaakt door de hooistof die vroeger, toen nog met een melkbus werd gemolken, vaak in de melk terecht kwam.

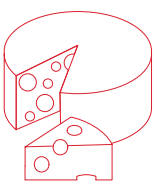

Bern → Zürich

Bewust onderweg

Met de elektrische huurauto's van Europcar rij je duurzaam naar de hoogtepunten van de Grand Tour.
MySwitzerland.com/e-grandtour

Vakantie in Zwitserland

Wij helpen je graag om je vakantie in Zwitserland zo goed mogelijk te plannen.

Bel voor advies:
00800 100 200 30

Onderweg

Elk beetje helpt

CO_2-neutrale vliegreizen

Reizen brengt mensen samen, overschrijdt culturele grenzen en versterkt zakelijke relaties. Het vliegtuig is daarbij niet meer weg te denken. Dankzij de aanbiedingen van SWISS Compensaid kunnen klanten nu al CO_2-neutraal reizen.

Een gezin met twee kinderen reist naar Mallorca voor een vakantie aan zee.

Het gezin kiest voor SWISS, die aantrekkelijke rechtstreekse vluchten aanbiedt.

Om de CO_2-uitstoot van hun vlucht te compenseren, betaalt het gezin CHF 20,– extra als investering in een klimaatproject van Myclimate.

Daarmee dragen ze bij aan de vermindering van hun eigen CO_2-voetafdruk en steunen ze de instandhouding van het leefgebied van berggorilla's in Rwanda.

Een studente wil haar vriendin in Stockholm bezoeken.

Ze kiest voor SWISS, die een van de modernste en zuinigste vliegtuigvloten exploiteert.

Voor CHF 160,– koopt ze synthetische brandstof (Sustainable Aviation Fuel) en vliegt zo CO_2-neutraal.

Niet alleen vermindert ze zo haar eigen CO_2-voetafdruk, maar ze bevordert ook het gebruik van synthetische brandstof in de luchtvaart.

→ swiss.compensaid.com

De SWISS-chocolaatjes zijn een relatiegeschenkje voor SWISS-passagiers en een heerlijk voorproefje van de dingen waar Zwitserland wereldberoemd om is.

DUURZAAMHEID IN CIJFERS

3 %
Zoveel draagt het luchtverkeer in de wereld bij aan de wereldwijde CO_2-uitstoot.

-50 %
De luchtvaartindustrie stelt zich ten doel haar CO_2-uitstoot tot 2030 met de helft te verminderen.

8 miljard
SWISS heeft de afgelopen tien jaar 8 miljard CHF geïnvesteerd in moderne, brandstofzuinige vliegtuigen.

25
Zoveel Airbus 32Xneo vliegtuigen zal SWISS tot 2026 kopen. Dit type verbruikt tot 20 % minder kerosine dan zijn voorgangers.

80 %
Zoveel CO_2-uitstoot kan bespaard worden met SAF (Sustainable Aviation Fuel), in vergelijking met fossiele brandstoffen.

→ blog.swiss.com

Gratis rit

Bereikbaarheid met SWISS

Swiss International Air Lines (SWISS) is de luchtvaartmaatschappij van Zwitserland. Ze bedient vanaf Zürich en Genève wereldwijd meer dan 100 bestemmingen.

Zoeken en boeken:
swiss.com

Swiss Travel Pass
Het openbaar vervoer brengt passagiers stipt, comfortabel en met vele verbindingen naar elk afgelegen dal. Met de Swiss Travel Pass kunnen buitenlandse bezoekers bijna de hele dag gratis met het Zwitserse ov reizen.

Vliegtrein

Vanuit Basel, Lugano en Genève bereiken reizigers de luchthaven van Zürich met de vliegtrein. Dankzij de diensten van SWISS en SBB zijn voor veel vluchten goede aansluitingen gegarandeerd. Het treinticket is in de vluchtprijs van SWISS inbegrepen.

swiss.com/airtrain

MADE IN BERN
Aargau Solothurn
THIS IS BASEL
FRIBOURG REGION
graubünden
GENEVA
VISIT. MEET. REPEAT.
LUZERN
JURA TROIS-LACS DREI-SEEN-LAND
ostschweiz.ch
TICINO
Wallis
IN MIJN HART GEGRIFT
VAUD
Zürich, Switzerland.